

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo

DIPLOMSKO DELO

Teja Ivančič

Maribor, 2017

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
Oddelek za predšolsko vzgojo

Diplomsko delo

**VPLIV LUTKE NA ČUSTVENI, SOCIALNI IN SPOZNAVNI RAZVOJ
OTROKA**

Mentorica:
izr. prof. Sabina Šinko

Kandidatka:
Teja Ivančič

Maribor, 2017

Lektorica: prof. slov. in biol. Lucija Hrženjak

Prevajalka: mag. prev. Dunja Elikan

ZAHVALA

Hvala vsem in vsakemu posebej, ki ste mi kakorkoli pomagali, da sem lahko uspešno zaključila svojo študijsko pot.

Posebna zahvala gre mentorici, prof. Sabina Šinko, ki mi je bila že v času študija velik zgled, poleg tega je v meni prebudila ljubezen do lutk. S svojimi strokovnimi nasveti in idejami pa mi je pomagala pri oblikovanju diplomskega dela.

Zahvalo namenjam tudi vodstvu in vzgojiteljicam Vrtca Ljutomer, ki so mi omogočili izvedbo praktičnega dela diplomskega dela.

Rada bi se zahvalila tudi otrokom iz vrtca, ker so tako super sodelovali pri mojih dejavnostih.

Posebej se zahvaljujem mojemu fantu za vso podporo in spodbudo pri izdelavi diplomskega dela.

Največja zahvala pa gre vsem mojim domačim, ki so mi stali ob strani, me spodbujali in mi nudili pomoč ves čas mojega študija.

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Teja Ivančič, rojena 2. decembra 1994, študentka visokošolskega strokovnega študijskega programa Predšolska vzgoja, izjavljam, da je diplomsko delo z naslovom Vpliv lutke na čustveni, socialni in spoznavni razvoj pri mentorici Sabini Šinko avtorsko delo. V diplomskem delu so uporabljeni viri in literatura korektno navedeni; teksti niso prepisani brez navedbe avtorjev.

(podpis študentke)

Maribor, _____

POVZETEK

Diplomsko delo z naslovom Vpliv lutke na čustveni, socialni in spoznavni razvoj otroka je sestavljeno iz dveh delov. V teoretičnem delu so s pomočjo strokovne literature predstavljena spoznanja o lutkah nasploh in o tem, na kakšne načine se jih lahko uporabi v vrtcu. V nadaljevanju je predstavljeno, kakšno vlogo ima lutka v razvoju otroka: kako vpliva na njegov čustveni, socialni in spoznavni razvoj. Uporaba lutke na različnih področjih vzgojno-izobraževalnega dela ustvarja pogoje za kreativno izražanje otroka. V delu so opisani moč lutke in njen pomen za otroka ter vzgojitelja. Ugotovljeno je bilo, da lutka v sebi nosi čarobno moč, treba ji je dati le priložnost, da se izkaže in da dokaže svojo vrednost tudi na področju delovne terapije. delo se osredotoča tudi na simbolno in gledališko igro, poleg tega je nekaj pozornosti namenjene gledališču, ki je najbolj svobodna oblika otrokove ustvarjalnosti, ker pravzaprav nima meja. Ob koncu teoretičnega dela je predstavljena lutka kot ljubljencek, ki se vedno bolj uveljavlja kot motivacijski element, z njeno pomočjo pa otrok lažje izrazi svoja čustva in misli. Teoretičnemu delu sledi praktični del, v katerem smo skozi različne lutkovne dejavnosti spodbujali razvoj otrok, pri čemer je poudarek na čustvenem, socialnem in spoznavnem razvoju otroka.

Ključne besede: predšolski otrok, lutke, razvoj, pomen lutke, spontana igra, socialni razvoj, čustveni razvoj, spoznavni razvoj

ABSTRACT

This thesis, entitled Impact of the puppet on emotional, social and cognitive development of the child, consists of two parts. The theoretical part is based on expert literature discussing general findings about puppets and the ways of using them in kindergarten. It focuses on the role of the puppet in child development, particularly its effects on emotional, social and cognitive development. Moreover, it points out that the use of puppets in various areas of education provides the foundations for creative expression in children. It also describes the power of puppets and their importance for children and their teachers alike. The findings suggest that puppets have special powers which should be given a chance to shine and show their therapeutic potential in occupational therapy. Another point of interest was symbolic and theatre play, paying special attention to theatre, which is the most liberating and boundless form of creativity in childhood. The final part discusses puppets as pets that help children express their emotions and thoughts. A puppet as a pet is being increasingly used as a motivational factor.

As for the practical part, it follows the development of the children involved in various puppet-related activities, with special attention devoted to their emotional, social and cognitive development.

Keywords: preschool child, puppets, development, importance of puppets, spontaneous play, social development, emotional development, cognitive development

KAZALO VSEBINE

1	UVOD.....	1
2	TEORETIČNI DEL.....	2
2.1	Kaj je lutka?.....	2
2.2	Cilji vzgoje in izobraževanja z lutko	3
3	VLOGA VZGOJITELJA ALI UČITELJA V LUTKOVNEM PROCESU	5
4	NAČINI UPORABE LUTKE V VRTCU	7
5	VLOGA LUTKE V RAZVOJU OTROKA	8
5.1	Čustveni razvoj	9
5.1.1	Igra z lutko rešuje notranje konflikte	9
5.1.2	Lutka kot terapevtsko sredstvo	12
5.2	Socialni razvoj.....	15
5.3	Spoznavni razvoj.....	17
5.4	Učenje prek lutke	18
6	LUTKA KOT POSREDNIK MED ODRASLIM IN OTROKOM.....	19
7	SIMBOLNA IGRA IN GLEDALIŠKA IGRA	22
7.1	Značilnosti simbolne igre.....	22
7.1.1	Funkcija simbolne igre.....	22
7.2	Sociodramska igra	24
7.2.1	Vzgojitelj z lutko v roki	25
7.3	Spontana igra in lutkovni kotiček	26
7.3.1	Otroška spontana in gledališka igra	28
7.4	Predmeti in materiali za igranje z lutko in dramsko igro	29
8	GLEDALIŠČE	31
8.1	Kreativna gledališka vzgoja	33
9	LUTKA KOT LJUBLJENČEK	35
10	PRAKTIČNI DEL.....	36
10.1	Predstavitev vrtca	36
10.2	Predstavitev skupine	36
10.3	Opredelitev problema	36
10.4	Namen dela.....	37

10.5	Cilji dela	37
10.6	Lutkovne dejavnosti z otroki.....	37
10.7	Sklepni del.....	74
11	SKLEP	76
12	LITERATURA	77

KAZALO SLIK

Slika 1: Otrok se igra s telesno lutko	11
Slika 2: Pri pogovoru o čustvih	39
Slika 3: Otroci z lutko prikažejo eno čustvo	40
Slika 4: Prikazovanje čustva z lutko	40
Slika 5: Pogovor o lutkah	45
Slika 6: Prosta igra z lutkami v lutkovnem kotičku	45
Slika 7: Otroci ugotavljajo, o kom govori uganka	51
Slika 8: Lutkovna predstava: Konj Miško pri zobozdravniku	52
Slika 9: Prosta igra otrok v lutkovnem gledališču	52
Slika 10: Otroci gledajo knjigo Konj Miško pri zobozdravniku	53
Slika 11: Igra v lutkovnem gledališču	53
Slika 12: Igra z lutkami v lutkovnem gledališču	54
Slika 13: Deklici si ogledujeta svoje zobe z ustnim ogledalom	54
Slika 14: Fant z ustnim ogledalom gleda lisici zobe	55
Slika 15: Sredstva in pripomočki za izdelavo lutke	58
Slika 16: Slika konja	59
Slika 17: Izdelovanje lutk	62
Slika 18: Otrok lepi konju zobe	62
Slika 19: Izdelovanje lutk	63
Slika 20: Izdelovanje lutk	63
Slika 21: Izdelana mimična lutka konj	64
Slika 22: Izdelane lutke	64
Slika 23: Otroci so preizkusili svoje lutke	65
Slika 24: Barvanje škatle s tempera barvami	68
Slika 25: Barvanje škatle s tempera barvami	69
Slika 26: Barvanje škatle s tempera barvami	69
Slika 27: Barvanje škatle s tempera barvami	70
Slika 28: Barvanje škatle s tempera barvami	70
Slika 29: Barvanje škatle s tempera barvami	71
Slika 30: Končni izdelek (mini gledališče)	71

Slika 31: Izdelane lutke in mini gledališče.....	72
--	----

KAZALO TABEL

Tabela 1: Mimična lutka iz nogavice – konj	61
--	----

1 UVOD

Lutke so v celostnem razvoju otroka zelo pomembne.

Že dolgo niso več le sredstvo za pripravo dejavnosti in motivacijo pri pouku. Vedno bolj postajajo magična moč v rokah vzgojitelja. Pri otrocih spodbujajo kognitivni, socialni in čustveni razvoj (Korošec in Majaron, 2002). Lutke so idealno sredstvo za posredno komunikacijo med otrokom in okoljem.

Menimo, da se danes premalo vzgojiteljev zaveda, kakšno moč ima lutka pri otroku. Z lutko lahko otroka zelo motiviramo. Z njo se lažje poistoveti in ji zato tudi lažje zaupa. Otroci pogosto lažje vzpostavijo stik z lutko kot z vzgojiteljem, včasih celo lažje kot s svojimi starši in sorodniki. Lutka je namreč idealno sredstvo za posredno komunikacijo med otrokom in okoljem (Zorec, 2010). Je sredstvo, s katerim lahko dosegamo najrazličnejše nove cilje (Robič, 2010).

Otrok lahko prek igre z lutko lažje izrazi svoja čustva, kar tudi zelo vpliva na njegovo boljše počutje. Z njo je lahko žalosten ali vesel.

Lutka nosi v sebi čarobno moč. Treba ji je dati priložnost, da se izkaže in da dokaže svojo vrednost tudi na področju delovne terapije.

V diplomskem delu želimo raziskati, kakšen vpliv ima lutka na otrokov čustveni, socialni in spoznavni razvoj. V ta namen smo na osnovi teoretičnih spoznanj v vrtcu izvajali lutkovne dejavnosti, ki so predstavljene v zadnjem delu diplomskega dela.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Kaj je lutka?

Lutka ima čarobno moč, ki otroke (in tudi odrasle) pritegne, omreži in popelje v svet domišljije (Korošec in Majaron, 2002, str. 85).

Nekoč ni bilo lutk, bili so le sveti predmeti in idoli. Verjeli so, da imajo svojo lastno dušo (Bevc, 2005). Lutka je nosilec vlog in s tem sredstvo, ki čutno prikazuje sliko resničnosti (Paškvan, 2010).

Otrok se z lutko sreča zelo zgodaj. Če ne prej, pa ob vstopu v vrtec. Lutka je v roki vzgojitelja že prvi dan »osebica«, ki pomaga pregnati ločitveni strah, saj se prijazno zanima za otrokovo igračo, ki ga je pospremila v novo okolje. Ravno lutka postane glavna avtoriteta – močnejša od vzgojitelja. Uspe ji urejati nesporazume. Otrok ji lahko zaupa svoje težave in skozi njo vzpostavlja simbolično komunikacijo z okoljem (Korošec in Majaron, 2002).

Lutka s svojo liričnostjo, humorjem in intimnostjo oživi otroške duše, da jih mi, odrasli lahko vidimo in da se lahko eni drugim približamo (Bastašić, 1990). Je univerzalen pripomoček, saj je vzgojitelju lahko v veliko pomoč tako pri uresničevanju učnih ciljev kot tudi pri socializaciji otrok v skupino, pri reševanju konfliktov, izražanju čustev in razvijanju pozitivne samopodobe. Pri otrocih deluje kot motivacijsko sredstvo (Korošec in Majaron, 2002).

2.2 Cilji vzgoje in izobraževanja z lutko

Tako kot lutkar naj tudi vzgojitelj oziroma učitelj verjame v moč lutke, saj mu je lahko v veliko pomoč pri posredovanju vzgojno-izobraževalnih vsebin. Lutka velikokrat pomaga iz zagate, ko iščemo tisti »trik«, s katerim bomo otroke dobro motivirali. Otroci lutki zelo zaupajo. Vzgojitelja oziroma učitelja imajo otroci radi, a vendarle jim predstavlja avtoriteto. Lutka pa je ena izmed njih. Ima enake težave in enake strahove kot otroci. Lutka oživi šele v roki vzgojitelja, vendar otroci verjamejo, da je z njimi čisto nova oseba. Tej osebi lahko otroci potem popolnoma zaupajo. Prepričani so, da za skrivnost, ki jo imajo z lutko, vzgojitelj ne ve, čeprav je lutka živila v njegovih rokah (Korošec in Majaron, 2002).

Z lutko lahko otroka zelo motiviramo. Z njo se lahko poistoveti in ji zaupa bolj kot vzgojitelju. Lutke bi morali bolj izkoristiti pri dejavnostih, saj bi tako otroci imeli več motivacije pri sami izvedbi.

Lutka še vedno ni našla pravega mesta v šolah (čeprav se danes to izboljšuje). Eden izmed razlogov za to je verjetno strah učiteljev, da ne bodo znali lutke pravilno animirati. Na to vpliva tudi odločitev, da je tradicionalni način poučevanja preprostejši. Prvi pogoj, da vzgojitelj oziroma učitelj sploh začne s takim delom, je njegova vera v lutko. Mora se zavedati, da lutko oživimo s pogledom in gesto. V otrokovi domišljiji imajo predmeti (lutke) dušo, za njih imajo simbolni pomen (prav tam).

Vera v lutko je predpogoj, da učitelj začne razmišljati o doseganju ciljev z njo. Lutka že dolgo ne služi več le za pripravo predstav ali kot motivacijsko sredstvo pri pouku. Vedno bolj se uveljavlja kot sredstvo za doseganje ciljev. Dejavnosti, izpeljane s pomočjo lutke, kažejo odlične rezultate. Učiteljice so dosegle vse cilje iz učnega načrta, hkrati pa so te dejavnosti pozitivno vplivale na čustveni in socialni razvoj otrok (prav tam).

V vzgoji in izobraževanju ima lutka zelo pomembno vlogo, še posebej pa pri estetski vzgoji. Tu so mišljeni ogledi lutkovnih predstav in priprave scenskih iger (prav tam).

3 VLOGA VZGOJITELJA ALI UČITELJA V LUTKOVNEM PROCESU

Za vzgojitelja ali učitelja je zelo pomembno odkrivanje otrokovih talentov in ustvarjalnih potencialov. Pomembna sta tudi usvajanje novih vsebin in zlasti socializacija. Otrokom pa je vedno najmočnejša motivacija, zaigrati z lutko. Otroci velikokrat sami predlagajo, da bi pripravili improviziran prizor ali predstavo. Vlijemo jim zaupanje, da to zmorejo, in jih spodbudimo s pohvalo. Ne smemo jih obremenjevati z besedilom, da bi se ga morali naučiti na pamet. Pomembno je, da gradimo skupno igro, ki temelji na medsebojni pomoči nastopajočih. Igro prepustimo improvizaciji na določenem mestu oziroma v določenem trenutku, morda tudi na dogovorjeno temo. Nastopajočim prinaša vedno posebno vznemirjenje, ko se srečajo z občinstvom, naj bodo to vrstniki iz oddelka ali sosednje igralnice ali pa starši. Vsak nastop je izmenjava energije med izvajalci in občinstvom. Otroci imajo dober zgled vzgojitelja oziroma učitelja, ki zna presenetiti s predstavitvijo in animacijo različnih vrst lutk, ne le z ročno; to je pri otrocih zelo dragoceno (Korošec in Majaron, 2002).

Izostrena pedagoška intuicija, občutljivost, fleksibilnost, odgovornost in ustvarjalnost so kvalitete, ki so za vzgojitelja strokovnjaka bistvenega pomena. Vzgojitelj se mora zato nenehno strokovno razvijati in izpopolnjevati. Sodelovati mora s sodelavci in z družino otroka ter z otrokom samim, kar je pravzaprav najpomembneje (prav tam).

Med predstavitvijo pravlјice je očitno, da otrokovo aktivno vključevanje na začetku najbolj spodbudi njegovo samostojno dramsko igro. Če otrok pri igranju pravlјice sodeluje z vzgojiteljem, je to zanj »priprava«, poleg tega se nauči, kako naj pravlјico potem sam zaigra. Vsaka oblika otrokovega aktivnega sodelovanja in vključevanja ga vodi k nadaljnjemu igranju. Zaradi tega je nujno, da vzgojitelj med predstavitvijo z vsakim otrokom vzpostavi individualen odnos (prav tam). Zelo pomembno je, da otrok ne usmerjamo ves čas, ampak da jim večkrat pustimo prosto igro. Tako razvijajo svojo ustvarjalnost in svojo samozavest. Prosta igra

zelo pozitivno vpliva na otroka. Pomembno je tudi, da otrokom, ki nam želijo zaigrati predstavo ali kakršen koli prizor, to dovolimo. Otroci se tako tudi navadijo na nastopanje pred drugimi in potem pozneje več nimajo velikega strahu pred nastopanjem, kar menimo, da je danes pri otrocih zelo pogosto. Med nastopanjem je zelo pomembna vzgojiteljeva spodbuda, saj lahko zelo vpliva na pozitiven otrokov razvoj. Zelo pomembno je tudi, da vzgojitelj vključuje otroke v svoje dejavnosti, saj se otroci na tak način veliko naučijo.

4 NAČINI UPORABE LUTKE V VRTCU

Izdelavo lutke in lutkovno igro lahko koristimo na širokem področju pedagoškega, terapevtskega in andragoškega dela, kot so učenje in pridobivanje gibalnih spretnosti, delovne in komunikacijske veščine, glasbeno, likovno in govorno izražanje, učenje tujega jezika, pridobivanje novih znanj itd. (Brezničar, Šušteršič, Vižintin, Oven in Petrovič, 2014).

V življenju otroka se lutka pojavlja v dveh oblikah: v vsakdanjem življenju in kot medij v gledališki igri (Retuznik Bozovičar in Krajnc, 2010).

Kreativne lutkovne dejavnosti z otroki nam dopuščajo veliko različnih načinov za uporabo lutke in povezavo z vsakodnevnim delom v skupini. Renfro in Hunt (1982, str. 19) izpostavljata šest različnih tehnik oziroma vrst dejavnosti z lutko, ki se odvijajo v skupini otrok. To so (prav tam):

- spontana igra z lutko,
- priprava prizorov z lutko,
- pripovedovanje z lutko,
- pogovarjanje skozi lutko,
- učenje in poučevanje z lutko,
- izdelava lutke.

5 VLOGA LUTKE V RAZVOJU OTROKA

Lutka že dolgo ni več le sredstvo za pripravo dejavnosti in motivacijo pri pouku. Vedno bolj postaja magična moč v rokah vzgojitelja (Korošec in Majaron, 2002). Samostojno igranje z lutko je za otroka nadvse pomembno z naslednjih vidikov (Bevc, 2005):

- uri si ročne spretnosti,
- uri se v besednem izražanju,
- utrjuje si spomin (ko uprizarja igro, ki jo je že videl).

Lutka je sredstvo, s katerim lahko dosežemo najrazličnejše cilje. Z njeno pomočjo se lahko otrok nauči obnavljati zgodbe, nove pesmice in pravilnega govorjenja. (Robič, 2010).

Lutke imajo ustvarjalno in estetsko moč. Ob lutki se otroci hitro sprostijo in postanejo boljše volje. Včasih beseda, ki jo izreče lutka, zaleže bolj kot beseda, ki jo izrečemo odrasli (Pokrivka, 1985). Igra z lutkami ima tudi didaktično vlogo, saj lahko z njo otrok usvoji moralne, etične, estetske, kulturne, civilizacijske, socialne in tradicionalne vrednote (Peštaj, 2000).

Lutka omogoča, da otroci na vzgojitelja gledajo z drugačnega zornega kota. Sam proces vpliva na kognitivni, socialni, čustveni in fizični razvoj otroka. Bistveno prispeva k razvoju posameznikove individualnosti, saj se otrok prek lutke identificira z različnimi značaji, oponaša situacije v družbi in družini, izraža svoje intimno doživljanje sveta, gradi socialne vezi, se osvobaja egocentričnosti, razrešuje konflikte, služi pa tudi kot pripomoček za spodbujanje verbalne komunikacije (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Igra z lutko bo spodbudila otrokovo fantazijo in mu pomagala pri pripovedovanju zgodbe (prav tam).

Igra z lutko predstavlja velik izziv, ki sprošča asociacije, omogoča produciranje idej, ugodje in sproščenost ob ustvarjalnem reševanju problemov (prav tam).

5.1 Čustveni razvoj

Lutka je izredno motivacijsko sredstvo za bogatenje in senzibiliziranje otrokovega čustvenega in socialnega potenciala, saj od njega terja, da se vživi v njeno situacijo in način doživljanja (Korošec in Majaron, 2002).

Igra z lutko vpliva na otrokovo čustvenost. Otrok se z lutko identificira, govori v njenem imenu, pri igri pogosto zaigra situacijo, ki je nanj naredila močen vtis. Pri igri podoživlja čustvo, ki pa ni tako močno kot v stvarnosti. Igre z lutko lahko čustveno razbremenijo otroka, odraslim pa lahko omogočijo vpogled v njegove konfliktna situacije (Pokrivka, 1985).

Otrok potrebuje način, da lahko močna čustva izrazi na sprejemljiv način. To mu nudi igra z lutko. Otroke lahko s pomočjo lutke bolje spoznamo. Tako uspemo vzpostaviti individualni odnos s posameznim otrokom. Otroci pri igri z lutko izražajo svoja čustva in odnos do sveta. V tem izražanju opazimo doživljanje in čustvovanje otrok, ki ju sicer ne bi (Korošec, 2006).

Otrok lahko prek igre z lutko lažje izrazi svoja čustva, kar tudi zelo vpliva na njegovo boljše počutje. Pomembno je, da osvobodi svoja čustva. Tako lahko prek lutke otroka bolje spoznamo. Otrok nam prek lutke lahko izrazi svoja čustva, ki nam jih drugače ne bi sam izpovedal. Prek lutke nam otrok izrazi svoja močna čustva, pomembno pa je, da jih pri igri z lutko izrazi na sprejemljiv način.

5.1.1 Igra z lutko rešuje notranje konflikte

Lutka nudi možnost lažjega prepoznavanja vzrokov za posameznikove težave, vrednotenja samega sebe in načinov dojemanja ter razumevanja notranjega dogajanja in konfliktnih situacij. Spozna njegove motnje in težave. Ima neverjetno

izrazno moč pri otroku. S pomočjo lutke se lahko otrok umiri in vstopi v čudoviti svet pravljič. Z njo se lahko istoveti, prek nje prebrodi strahove, težave, s katerimi se srečuje. Otrok se ob lutki sprosti (telesno in govorno) (Brezničar, Šušteršič, Vižintin, Oven in Petrovič, 2014).

Lutka pomaga govorno manj sproščenim otrokom, boječim in tistim, ki se težje prilagodijo. Govorno manj sproščeni otroci, lahko tako razvijejo sposobnost verbalnega izražanja misli in čustev. Lutka predstavlja nekakšen ščit, za katerega se otroci lahko skrijejo (Robič, 2010).

Vzgojitelj je za otroka avtoriteta, ki si je ni izbral sam, temveč mu je bila predpostavljena. Lutki, ki si jo otrok sam izbere kot avtoriteto ali vzor, pa lahko marsikaj zaupa brez sramu ali zadrege. Tudi lutka se lahko včasih zmoti v otrokovih rokah, ampak to je potem njena zmota in ne otrokova. Zato je otrokova komunikacija skozi lutko igriva, mnogo bolj prijetna, ohranja otrokovo dostojanstvo in utrjuje njegovo pozitivno samopodobo (prav tam).

Otrok, udeležen v lutkovni dejavnosti, bo hitro ugotovil, da je njegov izdelek (lutka) in prispevek k skupinski predstavi edinstven in izvrsten, kot si ga je on zamislil. Ni mu treba upoštevati idej odraslih, temveč je zelo pomembno, da sledi le sebi, svoji ustvarjalnosti in domišljiji. Vzgojiteljeva vloga je pri tem zelo pomembna. Vsak otrok potrebuje posebno spodbudo. To velja še posebej za tiste, ki so v skupini tihi, zadržani in osamljeni. Otroku moramo povedati, da je vse, kar je sam sposoben narediti, prav in dobro. S tem mu pomagamo k pozitivni samopodobi in povečanju samozavesti (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Telesna lutka otroku omogoča, da se za lutko varno skrije. Tako se osvobodi strahu pred občinstvom, saj zanj nastopa lutka. Igralec se vživi v čustva lika, ki ga igra, in to izraža tudi z mimiko obraza. S tem se razbremeni, iz sebe da notranjo napetost in trenja (Korošec in Majaron, 2002).

Slika 1: Otrok se igra s telesno lutko

Vsak človek kdaj občuti jezo, ljubosumje, strah in negativizem. Otrok lahko vsa ta čustva izrazi tako, da zaigra prizor, in se jih s tem osvobodi ter reši notranje konflikte (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Pri igri z lutko prevzame vlogo, se vživi v vlogo druge osebe, postavi se v njen položaj in situacijo poskuša razumeti z njenega vidika. Nauči se reševanja konfliktov in urejanja medsebojnih odnosov brez posledic. Ob vsem tem prejema občutke osebe, ki jo je igral. Tako se mu poveča občutljivost za čustva drugih (prav tam).

Pri igri z lutko otrok prevzame zelo veliko različnih vlog. Dejavnosti z lutko so zelo pomembne, saj se otroci tako učijo empatije (se vživijo v čustva drugih). Ko prevzamejo občutke osebe, ki jo igrajo, nadalje tudi bolje spoznavajo čustva drugih.

5.1.2 Lutka kot terapevtsko sredstvo

Otrok prenaša na lutko človeške lastnosti in prek nje podoživlja svoje vsakodnevne situacije (Paškvan, 2010). Vpliv lutke v terapiji se že zelo dolgo uporablja, veliko se uporablja tudi v vzgoji. S pomočjo igre, tj. »kot da bi bilo«, se otrok izraža sproščeno, lažje dojema, prireja in sprejema resnični svet po svojih željah (Korošec in Majaron, 2002).

Z lutko se lahko otrok tudi veseli. Torej ga spremlja v dobrem in slabem. Lutka lahko služi kot terapevtsko sredstvo. Pomaga zlasti boječim, sramežljivim in manj pogumnim otrokom. Lutka postane otrokova zaupnica in stalna prijateljica, ki ji otrok zaupa svoje skrivnosti (Robič, 2010).

Otrok lahko prek lutke veliko lažje izrazi svoje notranje življenje, predvsem v primeru duševnih stisk in psihičnih motenj. Lutka kot terapevtsko sredstvo pa dobi svoj smisel predvsem pri preslikavi otrokovih težav na lutko (Paškvan, 2010).

Lutka je igrača, ki otroka spremlja vsepovsod. Z njo je lahko žalosten ali vesel. Najbolj pomaga sramežljivim otrokom in tistim, ki so bolj plašljivi. Kot terapevtsko sredstvo na otroka vpliva zelo pozitivno. Otrok se ob njej bolje počuti, saj se zaveda, da ji lahko zaupa vse in da mu bo vedno prisluhnila.

Pomoč z umetnostjo ali umetnostna terapija je mlada znanstvena disciplina, ki se uporablja v različnih ustanovah in med različnimi ljudmi z različnimi težavami in željami. Namenjena je posameznikom ali skupini ljudi s telesnimi boleznimi in poškodbami, različnimi travmami, senzomotoričnimi motnjami, težavami pri učenju in s starostnimi težavami ter posameznikom ali skupini ljudi na področju zasvojenosti in psihiatrije. V primeru uporabe lutke gre za področje dramske in likovne terapije (Brezničar, Šušteršič, Vižintin, Oven in Petrovič, 2014, str. 13). Če uporabimo lutko v te namene, je treba imeti predvsem vero v samo lutko in tehnična znanja izdelave. Pomembne so tudi animacije, ki lutki omogočajo živost in s tem učinkovitost. Ob tem moramo seveda upoštevati in uporabljati druga

integrirana strokovna znanja (Brezničar, Šušteršič, Vižintin, Oven in Petrovič, 2014).

Lutka postaja vse bolj priljubljen diagnostično-terapevtski medij v delovni terapiji. Uspešno se uporablja pri vseh populacijah, ne samo pri otrocih. Veliko se uporablja tudi pri odrasli populaciji (pri starostnikih, osebah z motnjami v duševnem zdravju). Nameni uporabe so seveda zelo različni (prav tam).

Lutka oziroma aktivnost z lutko je lahko zelo odličen delovnoterapevtski medij oziroma pripomoček v aktivnostih na vseh področjih človekovega delovanja (prosti čas, skrb zase, delo). Uporabljena mora biti s konkretnim namenom v aktivnosti, smiselno za vsakega posameznika, usmerjena v reševanje problemov in kar je zelo pomembno, da s točno določenim ciljem. Če je vse to zagotovljeno, potem ni več omejitev pri uporabi lutke v delovnoterapevtski obravnavi posameznika. Skoraj ne poznamo drugega tako preprostega sredstva, kot je lutka, ki bi imelo toliko pozitivnih učinkov in tako veliko terapevtsko vrednost. S pomočjo lutke in igre z lutko delovna terapija na spontan način spozna posameznika. Spozna njegove težave in motnje. Lutka nudi možnost lažjega prepoznavanja vzrokov posameznikovih težav, vrednotenja samega sebe in načinov dojemanja ter razumevanja notranjega dogajanja in konfliktnih situacij (prav tam).

V delovnoterapevtske namene jo lahko uporabimo individualno ali v skupini. Upoštevati moramo starost oseb, njihovo mentalno in funkcionalno zrelost, individualne cilje, želje, potrebe ipd. (prav tam).

V delovni terapiji lahko lutko uporabljamo kot pripomoček v terapevtske namene oziroma za doseganje naslednjih ciljev (prav tam):

- socializacija,
- motivacija,
- zadovoljevanje kulturnih, duhovnih in duševnih potreb,
- spoznavanje in učenje življenjskih vlog,

- spodbujanje domišljije in ustvarjalnosti,
- pomoč pri vzpostavitvi stika, navezovanje novih stikov,
- spodbujanje verbalne in neverbalne komunikacije,
- učenje,
- pomoč pri izražanju čustev, medij za zmanjševanje napetosti in žalosti, blažilec strahu,
- organizirano preživljanje prostega časa, konjiček,
- izboljševanje motoričnih funkcij, spretnosti, prijemov itd.,
- spodbujanje in izboljševanje kognitivnih funkcij (spomin, pozornost in koncentracija),
- dvig samopodobe, zaupanje v svoje sposobnosti.

Lutka nosi v sebi čarobno moč. Treba ji je dati priložnost, da se izkaže in da dokaže svojo vrednost tudi na področju delovne terapije. Psihološka pomoč z lutko zahteva obilo psihološkega znanja in izkušenj. Lutka je le dodaten, privlačen in učinkovit medij, sama pa k psihološki pomoči ničesar ne doprinese, razen če gre zgolj za zabavo in sprostitev (prav tam).

5.2 Socialni razvoj

Otroci pogosto lažje vzpostavijo stik z lutko kot z vzgojiteljico ali učiteljico, včasih celo lažje kot s svojimi starši in sorodniki. Lutke so namreč idealno sredstvo za posredno komunikacijo med otrokom in okoljem: odrasli lahko prek lutke nagovarjajo otroka, ki prek iste ali svoje lutke iz varnega zavetja svojega sveta odgovarja in se odziva na dogajanje v svoji okolici. Preproste lutke, ki jih otroci izdelajo sami ali ob pomoči odraslih, dosežejo enak ali celo večji učinek kot tovarniško izdelane lutke. Zato ni treba, da ima prav vsaka preprosta lutka iz domače delavnice vse dele obraza, lahko je brez nog, rok, prstov ... Otrokova domišljija vse to brez vsakršnih težav nadomesti (Zorec, 2010).

Znano je, da otrok svet okrog sebe – predmete v njem in pojave – posnema tako, da se identificira z njimi. Posnemanje je zunanja plat tega procesa, medtem ko je samoidentifikacija posledično notranje stanje. Otrok postopoma pridobiva sposobnost nadziranja samoidentifikacije in približno ob istem času (običajno pri starosti treh let) začne igrati vloge (sposobnost identificiranja z drugimi preobrazi v sposobnost sprejemanja vloge) (Korošec in Majaron, 2002, str. 16).

V dojenčkovi in malčkovi igri z igračami lahko opazujemo tudi razvoj otrokovega socialnega obnašanja do prisotnih oseb, razvoj predmetnega obnašanja oziroma otrokovega obnašanja v zvezi s predmeti, ki jih uporablja pri igri (najpogosteje so to igrače), ter razvoj otrokove sposobnosti koordinacije lastne predmetne in socialne dejavnosti (Marjanovič Umek in Zupančič, 2001, str. 60).

Egocentričen otrok bo svoj ego moral podrediti lutki, če bo skozi lutko želel vzpostaviti odnos z drugimi (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Sama narava dela zahteva od otrok medsebojna usklajevanja mnenj in dogovarjanja. Treba je poslušati drug drugega, se spoštovati, sprejemati ideje drugih in biti pozoren na čustva ter reakcije partnerjev v skupini (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Otroci se prek igre z lutko učijo komunikacije, socializacijskih spretnosti in reševanja konfliktov. Otroci so prek takšne dejavnosti tudi aktivno in enakovredno vključeni v proces in prispevajo pomemben delež h končnemu produktu, kar seveda vpliva na njihovo pozitivno samopodobo (prav tam).

Mnogi otroci imajo probleme pri verbalnem izražanju. Zato imajo potem tudi težave pri vključevanju v skupino. Neverbalno, simbolno sporočanje z lutko in z drugimi gledališkimi izraznimi sredstvi pomagajo otroku pri komunikaciji z okoljem ter pri graditvi otrokove pozitivne samopodobe (prav tam).

Izkušnje v skupini pri delu z lutko kažejo, da se pri izdelavi lutke in igri z njo lahko dokažejo tudi socialno izključeni otroci in tisti, ki so učno malo manj uspešni (Korošec in Majaron, 2002). Otroci se pri igri z lutko veliko naučijo (socialne spretnosti, komunikacijo in tudi reševanje manjših konfliktov). Med njimi se razvijajo solidarnost, medsebojna pomoč in dopuščanje različnosti (prav tam).

Pri igri z lutko se otrok veliko nauči. Velik vpliv se vidi pri socialnem razvoju. Otroci skupaj rešujejo konflikte in se učijo pozitivne medsebojne komunikacije. Igra z lutko lahko zelo pozitivno vpliva na otrokovo samopodobo, saj se otrok počuti kot del skupine.

5.3 Spoznavni razvoj

Eksperimentiranje in manipuliranje z besedami in njihovimi zvezami ter pomensko ustrezna in smiselna raba teh je bistvena, tako kot je stopnja manipuliranja s predmeti. Dramska igra z lutkami znatno razširi njegovo paleto izraznih sredstev (obrazna mimika, telesni gibi, lutke, različni zvoki) in mu tako pomaga izraziti misli z neverbalnimi sredstvi. Dramske dejavnosti z lutkami spodbujajo otrokovo mišljenje, domišljijo in besedno izražanje, saj otrok živahno in z lahkoto spregovori o igri in o svojih občutkih med predstavo, rad daje pripombe o igri drugih otrok in želi imeti video posnetke pravljič, v katerih je igral (Korošec in Majaron, 2002, str. 21).

Lutkovne in gledališke dejavnosti omogočajo otroku, da izhaja iz samega sebe. Otrok razvije individualne sposobnosti in popolnoma nov, oseben in izviren način komunikacije (Korošec in Majaron, 2002).

Ob lutki se otrok lažje in bolj sproščeno izraža ter komunicira z vsem telesom in z vsemi čutili. Na ta način potem celostno dojema tudi učni proces in se vanj vključuje brez zadržkov (prav tam).

Z lutko in lutkovno igro se večina srečuje že od zgodnjega otroštva, kar toliko bolj pripomore k uresničevanju zastavljenih ciljev. Z izborom zanimive zgodbe, ustreznih materialov, lutk, scene, metod in tehnik ter z organizacijo strokovnega dela je možno zagotoviti dovolj zanimivih vsebin, ki jim posameznik lahko posveti vso pozornost in si jih z vztrajnim delom, urjenjem in ponavljanjem tudi zapomni (prav tam).

Pri organizaciji in izvedbi dejavnosti je treba zagotoviti zbrano poslušanje, opazovanje, ugotavljanje posebnosti, razmišljanje o vsebini, sproščen pogovor, aktivno sodelovanje pri praktičnem izvajanju dejavnosti in treba je izvedeti čim več podrobnosti in okoliščin (oblika, barva, velikost, vonj, otip, gib itd.) (Brezničar, Šušteršič, Vižintin, Oven in Petrovič, 2014, str. 17).

5.4 Učenje prek lutke

Sistematična uporaba lutke na različnih področjih vzgojno-izobraževalnega dela ustvarja pogoje za kreativno izražanje otroka. Spodbuja ga k samostojni, spontani gledališki igri. To zelo vpliva na čustveni in socialni razvoj ter na razvoj besedne kreativnosti. Ne smemo zanemariti dejstva, da otrok poleg bogatenja besednega zaklada pri igri z lutko spoznava jezik nebesedne komunikacije (Korošec in Majaron, 2002).

Poučevanje z lutko pomeni posredovanje informacij na zanimiv in vznemirljiv način, otroci pa se ob izdelavi lutke in pri igri z njo učijo celostno (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006, str. 129).

Lutka je izredno motivacijsko sredstvo za bogatenje in senzibiliziranje otrokovega čustvenega in socialnega potenciala. Od otroka terja, da se vživi v njeno situacijo in način doživljanja. Izkušnje vzgojiteljic kažejo, da se pri izdelavi in pri igri z njo lahko dokažejo tudi socialno izključeni otroci in tisti, ki so učno manj uspešni (Korošec in Majaron, 2002).

Otrok se lahko prek lutke izraža, lahko izpove, kar sam čuti. Prek igre z lutko zelo bogati besedni zaklad in razvija svojo ustvarjalnost. Učenje prek lutke je zelo učinkovito, saj se otroci učijo na zanimiv in zabaven način. Tako na koncu pridobijo več znanja, saj jih sama lutka zelo pritegne in motivira, zato jo pozorno poslušajo. Otroci, ki se običajno skrivajo in se zadržujejo sami zase, se lahko zaradi lutke zelo spremenijo: postanejo bolj odprti do drugih otrok in dobijo večjo samozavest.

6 LUTKA KOT POSREDNIK MED ODRASLIM IN OTROKOM

Otrok veliko lažje vzpostavi stik z lutko kot pa vzgojiteljico. Včasih celo lažje vzpostavi kot s starši. To lahko razložimo le na energetske ravni in z otrokovim strahom pred odraslim. Pri vzpostavljanju komunikacije z negotovostjo lutka komunikacijo zelo olajša. In ravno to poskušamo izkoristiti, da otrok na manj stresen način sprejema okolje, v katerem živi, in sporoča svoj odnos do njega (Korošec in Majaron, 2002).

Za vzgojitelja oziroma učitelja je zelo pomembno odkrivanje otrokovih talentov in ustvarjalnih potencialov, tudi usvajanje novih vsebin ter zlasti socializacija. Najmočnejša motivacija otrokom pa je zaigrati z lutko, še posebej pred vrstniki ali starši, in tega ne smemo spregledati. Pogosto sami predlagajo, da bi pripravili improviziran prizor ali predstavo. S tem prihranimo otrokov strah pred nastopom, spodbuditi ga moramo s pohvalo, mu vliti zaupanje, da to zmore. Zato ga ne obremenjujemo z besedilom, ki bi se ga moral naučiti na pamet, temveč gradimo skupno igro na medsebojni pomoči nastopajočih. Zelo dragoceno je, da imajo otroci dober zgled v vzgojitelju, ki zna presenetiti s predstavitvijo in animacijo različnih vrst lutk, ne samo z ročno lutko (prav tam).

V času otrokove vsakdanje komunikacije je otrok izpostavljen pritiskom in stresu. Pomembno je najti sredstvo, ki mu to olajša. Komunikacija s simbolnim jezikom, nebesednim ali besednim, je lahko rešitev za boljše sporazumevanje med učiteljem in učencem (prav tam).

Gledališka igra in igra z lutko lahko zelo izboljšata komunikacijo med otroki. Lahko zmanjšata stresno situacijo med njimi in vzgojiteljem. Otrok lutki zaupa svoje težave, odpravlja nesporazume. Skozi njo lahko vzpostavlja simbolno komunikacijo z okoljem. Lutka otroku omogoča tudi čustveno reakcijo, ki je od besed neodvisna (nebesedna komunikacija) (prav tam).

Lutka je strokovnim delavcem v vrtcih in v šolah v veliko pomoč, saj zmore (Jackman, 2009):

- pripovedovati, ne da bi otrok imel občutek, da je izpostavljen pred skupino (govori o svojih doživetjih, pripoveduje lahko pravljico itn.);
- govoriti v vseh jezikih (pomaga se približati otrokom drugačnega narodnega porekla ali iz drugačnega družbenega okolja);
- utrditi pravila v skupini (če pravila upošteva lutka, jih tudi otroci, če pa jih krši, jo otroci z lastnim zgledom pravilno usmerijo);
- sodelovati pri rutinskih in načrtovanih dejavnostih v vrtcu ter s svojo prisotnostjo motivira tudi ostale otroke;
- priskočiti na pomoč pri pospravljanju (lutka otroke pritegne k sodelovanju).

Pri delu z lutko poteka svojevrstna komunikacija. Oddajanje sporočil poteka posredno prek lutke. Učitelj je lahko oddajnik v odnosu do otrok. Sporočila oddajajo tudi otroci učitelju. Komunikacija z lutko v roki poteka v dveh smereh. Odrasli se najprej z lutko v roki pogovarja z otrokom, nato pa bo tudi otrok skozi lutko reagiral in poskušal izraziti svoje mnenje (prav tam).

Otrok lutki verjame veliko bolj kot odraslemu, čeprav lutka oživi šele, ko jo odrasli animira s pogledom, z glasom in z gibom. Oživljena lutka ima dušo, življenje, v katerega otrok brezpogojno verjame (Korošec in Majaron, 2002).

Prek lutke lahko vzgojitelj pridobi zaupanje otroka. Otrok se bo lutki bolj izpovedal kot vzgojitelju. S tem ko vzgojitelj večkrat v svojo dnevno rutino vključi lutko, pozitivno vpliva na pozitivno klimo v prostoru. Otrokom tako prinese veliko veselja in zadovoljstva. Ko lutka v roki oživi, postane za otroka živo bitje in v njo ima zelo veliko zaupanje, saj ji vse verjame. Vzgojitelji bi morali lutko večkrat vključiti v svoje dejavnosti, saj bi bilo otroci bolj motivirani in tudi več bi si zapomnili.

Stališče lutke bo otrok lažje sprejel, saj je lutka avtoriteta, ki si jo je izbral sam, ki mu ni bila vsiljena (Majaron, 2000, str. 33).

Lutka otroka pritegne in ga navduši. Njej zaupa in se z njo lahko tudi sproščeno pogovarja. Lutka postane njegov zaveznik in zaupnik. Z njo deli skrivnostni svet, svet, za katerega je prepričan, da ga vzgojitelj ne pozna, čeprav je prav on tisti, ki je dal lutki življenje (Korošec, 2002).

Ko ima vzgojitelj lutko v roki, otroci pozabijo, da je za lutko vzgojitelj. Vidijo le lutko, zato ji zaupajo vse svoje skrivnosti, saj menijo, da jih slišijo samo oni in njihova lutka.

7 SIMBOLNA IGRA IN GLEDALIŠKA IGRA

7.1 Značilnosti simbolne igre

Vsebina simbolne igre malčkov je omejena na tista dejanja, ki jih malčki v svojem vsakdanjem življenju najpogosteje izkusijo (Zupančič, 2000). Gre za izkušnje, ki so povezane z osnovnimi malčkovimi potrebami (hranjenje, pitje, spanje, vzpostavljanje socialnih stikov). Lahko gre tudi za vsebine, ki odražajo otrokove interese, in so zanj pomembne (npr. natovarjanje, gradnja). Malčki v svoji simbolni igri prikažejo dejanja, ki so jih že velikokrat doživeli v dejanskem življenju z dejanskimi predmeti (predmeti, podobni njihovim igračem). Primer: s punčko in kuhinjo najpogosteje igrajo pitje in hranjenje, z igračo telefonom pa se pretvarjajo, da telefonirajo (Marjanovič Umek in Zupančič, 2001).

7.1.1 Funkcija simbolne igre

Otrok pri simbolni igri ohranja namišljene identitete igrač in igralni material igrače, kljub temu da so zaznavno in oziroma ali funkcionalno ustrezni, npr. ravnilo uporabi kot telefon, čeprav ne zvoní. Ima številke, vendar drugače razvrščene kot na telefonu (Marjanovič Umek in Zupančič, 2001).

Raziskave kažejo, da lahko v simbolni igri prepoznamo otrokovo razumevanje mentalnih reprezentacij že pred otrokovim četrtem oziroma petim letom starosti. Takrat otroci uspešno rešujejo preizkuse teorije uma (prav tam).

V več raziskavah so ugotovili, da igra z manj strukturiranim materialom (npr. s kamenčki, kosi blaga, neizdelanimi človeškimi figurami ipd.) bolj spodbuja rabo jezika kot npr. igra z realnimi, strukturiranimi igrači. To pa zato, ker otrok s pomočjo jezika spremeni nestrukturirani igralni material v igračo, ki jo sam potrebuje. Z rabo svojega jezika zmore nato opisati in predstaviti svojo igračo tako, da tudi otrokov soigralec npr. leseno paličico uporablja kot toplomer (prav tam).

D. Singer in Singer sta naredila raziskavo, v katero sta vključila 79 dečkov in 62 deklic, starih tri in štiri leta. Eno leto so otroke opazovali pri prosti igri. Opazovali so jih v osmih ločenih desetminutnih enotah. Zapisali so vse besede in stavke, ki so jih otroci izrekli, beležili so število, dolžino stavkov in vrste besed. V nadaljevanju povzemamo nekaj rezultatov omenjene raziskave. Upoštevajoč desetminutno časovno enoto, je besednjak štiriletnih dečkov zelo večji od besednjaka triletnih dečkov. Besednjak štiriletnih deklic je pomembno večji od besednjaka štiriletnih dečkov. Besednjak triletnih deklic pa je le nekoliko večji od besednjaka triletnih dečkov. Avtorja te raziskave posebej poudarjata dejstvo, da sta zabeležila zelo veliko rast besednjaka pri igri, in sicer tako pri deklicah kot pri dečkih. To dejstvo sta podkrepila še s številkami. Ugotovila sta namreč, da so otroci pri prosti igri v enem letu za 50 odstotkov razširili besednjak in za 30 odstotkov pogosteje uporabljali stavke (prav tam).

Rezultati nekaterih raziskav kažejo, da raven govornega izražanja pri simbolni igri ni odvisna le od simbolne zrelosti, temveč tudi od starosti otrok, spola, velikosti skupine in prijateljstva (prav tam).

7.2 Sociodramska igra

Tukaj nastopi pomemben element za igranje gledališča: zavedanje občinstva. Igri je treba dodati tudi neko strukturo in postaviti odnose med osebami. Teh elementov vzgojitelj ne postavlja na novo, temveč izhaja iz otrokove igre. Le na tak način se bodo ohranile vsa sproščenost, ustvarjalnost in neposrednost, skratka vse, kar otroška igra že vsebuje (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Ugotovitve Johnsona (1976) so, da je pri predšolskih otrocih, ki izhajajo iz družin z nižjim socialnoekonomskim statusom, manj sociodramske in simbolne igre kot pri otrocih, katerih starši imajo srednješolsko izobrazbo. Njegovi rezultati tudi kažejo, da je sociodramska igra povezana s sposobnostjo decentriranja, to je z divergentnim mišljenjem (prav tam).

V več raziskavah je bilo ugotovljeno, kako vpliva učenje oziroma posebni programi na razvoj sociodramske igre in na razvoj socialne kognicije. S. Smilansky (1968) je v raziskavi, ki jo je naredil o izraelskih otrocih, ki so živeli v manj spodbudnem okolju, ugotovil, da učenje sociodramske igre prispeva k pogostejši rabi komunikacijskih spretnosti, bolj pozitivnemu čustvenemu vedenju in k manjši agresivnosti. Rosen (1974) je proučeval, kako vplivajo sociodramske igre na razvoj socialnih spretnosti in igro vlog. Primerjal je več skupin predšolskih otrok, ki so bile vključene v različne programe.

G. Fein (1975) navaja, da je ob prehodu simbolne v sociodramsko igro zelo pomembno govorno razumevanje. Tedaj namreč pretvarjanje postane socialna aktivnost.

S. Smilansky (1968) je oblikovala več pristopov in možnih načinov, kako naj vzgojiteljica vodi in spodbuja sociodramsko igro. Prvi je modeliranje. Vzgojiteljica sodeluje neposredno pri igri, se vanjo aktivno vključi in otrokom demonstrira z igranjem določene vloge, da vedo otroci, kako lahko igro igrajo. Potem sledi besedno usmerjanje. Vzgojiteljica se v samo igro ne vključi aktivno,

ampak otrokom, ki se že igrajo, daje zgolj določene sugestije in s tem pomaga oblikovati njihove vloge. Nato sledi tematsko-domišljjski trening. Vzgojiteljica pomaga otrokom odigrati znano zgodbico ali pravljico (npr. Janko in Metka, Rdeča kapica ...). Naslednji je trening domišljije. Vzgojiteljica uči otroke raznolike spretnosti, ki so povezane z dejavnostmi pretvarjanja. Primer za to je naslednji: vzgojiteljica uči otroke igranja z naprstnimi lutkami (Marjanovič Umek in Zupančič, 2001).

7.2.1 Vzgojitelj z lutko v roki

Pomembno je, da vzgojitelj včasih tudi sam poseže po lutki, predvsem v nekaterih kočljivih situacijah, da ta posreduje med otroki in vzgojiteljevimi cilji. Otroci so med seboj zelo nezaupljivi, zlasti na začetku. Lutka pomaga ustvariti sodelovalno vzdušje, saj je vedno pripravljena pomagati otrokom, otroci pa njej. Če nastopi konfliktna situacija, potem bo lutka poskušala najti tretjo možnost. Z molčečnim otrokom se bo ljubeznivo pogovarjala, čeprav ne dobi odgovora (morda ga enkrat bo). Lutka postane zaupnik otrok in učitelja, nekakšna »zarota«, ki bo pomagala urediti odnose med otroki na kar se da neboleč način (Majaron in Korošec, 2002).

Lutka omogoča vzgojitelju oziroma učitelju, da vsaj navidezno za kratek čas prenese vodenje na lutko in igra vlogo drugega v razredu. Otroku pomaga preseči egoizem in samozadostnost (Korošec in Majaron, 2002).

Pomembno je, da vzgojitelji večkrat vključijo lutko v dejavnosti z otroki. Lutka bo zelo vplivala na sodelovalno vzdušje med otroki. Otroci bodo med seboj bolje sodelovali in se bolj zblížali, saj bodo zaradi lutke bolj komunicirali med seboj. Tako bodo bolje delovali kot skupina, saj bo zato manj konfliktov. Lutka pa lahko otroke poveže. Z njo bodo veliko lažje lahko reševali konflikte, saj bo tudi lutka lahko povedala svoje mnenje, in ji bodo bolj prisluhnili kot vzgojitelju, saj si bo pridobila njihovo zaupanje.

7.3 Spontana igra in lutkovni kotiček

Vzgoja v predšolskem obdobju temelji na igri, ki je danes priznana kot otrokovo učno sredstvo in njegov življenjski slog. Pozitiven in konstruktiven dialog je nadomestil usmerjeno vodenje in nenehno dajanje navodil. Predšolska vzgoja se osredotoča na otroka in mu zagotavlja pogoje, v katerih lahko svoje otroštvo uživa in zadovoljuje svoje interese ter želje. Navori gredo v smeri smiselne vzgoje in individualiziranega pristopa k otroku, njegova želja po igranju namreč zahteva nešolske metode, ki bogatijo njegove izkušnje in doživljanje (Korošec in Majaron, 2002, str. 10).

V lutkovnih kotičkih se kaže besedna komunikacija, spontane igre pa spodbudijo otroka k eksperimentiranju z glasovi in besedami. Izgovarjava se izboljša, besedni zaklad se obogati. Pojmi in neznane besede postanejo ob lutki razumljivejši in otroku tudi bližji (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

Na začetku je otrokom treba pustiti več načinov izražanja. Vsi otroci se niso vedno pripravljani igrati z lutkami. Priprava na igro z lutkami lahko traja tudi leto dni. Že prva igra z lutkami odkrije otrokove kognitivne in ustvarjalne sposobnosti (Peštaj, 2000).

Med samo igro z lutko otroci več komunicirajo med seboj. Tako bogatijo svoj besedni zaklad. Učijo se lepo komunicirati med seboj in poskušajo skupaj reševati konflikte, v katerih se srečajo. Vsak vzgojitelj mora otrokom večkrat dovoliti prosto igro v lutkovnem kotičku, saj se otroci v vrtcu danes premalo igrajo v njem.

Da otroci začnejo samoiniciativno posegati po lutkah, je zelo pomembno, da ustrezno pripravimo prostor, torej uredimo lutkovni kotiček. V lutkovnem kotičku otrokom ponudimo različne lutke, s katerimi lahko rokujejo ob različnih priložnostih. Sam prostor naj bo odmaknjen od osrednjega prostora, v njem pa naj bo prostora za manjšo skupino otrok (tri ali štiri otroke). Otrokom pripravimo tudi

mizo z različnimi materiali in pripomočki, iz katerih si otroci lutke lahko tudi izdelajo (prav tam).

Ko likovnega kotička nimamo na voljo, se lahko poslužujemo enostavnih prizorišč (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006):

- obrnjene mize,
- škatle z odprtinami,
- naslonjala stolov,
- talno prizorišče,
- obešeno blago med dvema stoloma,
- namizno gledališče,
- doma izdelani paravani z oknom, kjer se odpira in zapira zavesa.

Otroci potrebujejo dovolj časa za igro z lutkami v najrazličnejših situacijah, da lahko razvijejo lastne potenciale lutkarstva (Hunt in Renfro, 1982).

O preprosti obliki lutkarstva govorimo, ko (prav tam):

- se otrok sam sproščeno in svobodno pogovarja z lutko,
- se igra z več lutkami hkrati in med igro spreminja vloge,
- ko se v interakciji igrata dva ali več otrok vsak s svojo lutko.

Ko govorimo o preprosti obliki lutkarstva, mislimo na igro, ki se zgodi spontano, brez posredovanja odraslega. Senzibilen vzgojitelj bo cenil raznovrstne interakcije med otroki in lutkami, ki nastajajo v fazi izdelovanja lutk ali pozneje, ko otroci posegajo po lutkah, ki so jim na razpolago v lutkovnem kotičku (prav tam).

Izdelava lutkovnega kotička je najboljši način, kako lahko otroke vpeljemo v svet lutkarstva. To je prostor, kjer se otroci lahko spontano ukvarjajo z dramsko igro (Robič, 2010).

7.3.1 Otroška spontana in gledališka igra

Podobnosti med gledališko predstavo in otroško igro je že pred več kot 400 leti opazil priznan češki pedagog J. A. Komensky. Trdil je, da prispeva dramska igra k otrokovemu vsestranskemu razvoju (Korošec in Majaron, 2002).

V vrtcu naj se uprizarjajo aktualne vsebine iz otrokovega vsakdanjega sveta, pravičnice igre in igre o živalih (Bevc, 2005).

Neposredna komunikacija v gledališki igri z izpostavljanjem jaza ustreza egocentričnim otrokom, ki želijo poudariti svoj ego. Plašen otrok si bo upal komunicirati z lutko, ker mu je ta ščit, drugi jaz, skozi katerega sporoča (prav tam).

Pri mlajšem otroku je pomembno, da je vzgojitelj pripravljen sprejemati druge vloge (igra vlog). To je včasih lahko zelo naporno, je pa magično. Če se vključimo v njihovo spontano igro, naredimo s tem otroku zelo veliko veselje. Danes je zelo aktualna igra zdravnika (prav tam).

Otroci imajo zelo radi, če se z njimi igramo. Če se vključimo v njihovo prosto igro, potem tudi otroci pri igri bolj uživajo in so veseli, ker smo si vzeli čas zanje. Prevečkrat slišimo: »Oni se samo igrajo. Nič ne delajo.« Vsi, ki delajo s prvo starostno skupino otrok, vedo, da je igra njihovo glavno delo (Korošec in Majaron, 2002).

7.4 Predmeti in materiali za igranje z lutko in dramsko igro

Ni pomembno, ali so lutke kupljene ali narejene iz odpadnega materiala (Majaron, 2006). Izdelajo jo lahko vzgojitelj, starejši otroci ali kdo drug, in sicer iz različnih materialov (kot so usnje, vrvice, blago ipd.). Delo z lutko nam ponuja veliko različnih možnosti, ki pa so v veliki meri odvisne od iznajdljivosti in domiselnosti strokovnega delavca v vrtcu (Retuznik Bozovičar in Krajnc, 2010).

Pri lutkah in pri njihovi izdelavi se najprej srečamo z naslednjimi osnovnimi pojmi:

- lutkovna tehnika (ročna lutka, lutka na palici, marioneta, mimična lutka, namizna lutka, prstna lutka itd.);
- material (stiropor, les, penasta guma, blago, papir itd.);
- likovnost (abstraktna, groteskna, ljubka, realistična itd.).

Vsi trije osnovni pojmi so med seboj tesno povezani, saj nam izbira likovnosti in tehnike pogosto narekuje izbiro materiala, npr. namizna lutka – groteskna likovnost – trd, grob, hladen material; ročna lutka – ljubka, otroška likovnost – mehek, topel material (prav tam).

Ob pripravi lutkovne igre se najprej odločamo o lutkovni tehniki in o izbiri materiala. Zelo priljubljeni tehniki sta mimična in ročna lutka. Ti tehniki sta precej zahtevni pri sami animaciji lutke. Bolj preprosta lutkovna tehnika so lutke na palici, medtem ko so glede fizičnih ovir namizne lutke boljša izbira (prav tam). Preproste lutke lahko izdelamo iz vsakdanjih materialov (nogavice, gumbi, lesene palice, volna, papir idr.). Izbor materiala je velikokrat vezan na razpoložljiva sredstva in čas, ki je na voljo za izdelavo. Blago, papir, karton in recikliran material so lažje dostopni materiali in predvidevajo bolj preprosto obdelovanje (prav tam).

Vsebina, ki jo uprizorimo, vključuje nastop določenih likov. Vsak lik ima svoj določen značaj in vlogo v zgodbi. Glede na to, kakšen lik je in kaj vnaša v uprizoritev, zasnujemo njegovo likovnost (prav tam).

Pri izdelavi lutke, ki bo služila kot terapevtski in didaktični pripomoček pri vsakdanjem delu v vrtcu., moramo ponovno upoštevati likovnost glede na to, kdo so naši varovanci (otroci, starostniki, ljudje s posebnimi potrebami itd.). Za takšno rabo sta najbolj primerni ročna in mimična lutka. Uporabljamo ju lahko pri animaciji brez paravana in nas lahko vsepovsod spremljata. Če izdelujemo te lutke, moremo izbrati zahtevnejši material (penasta guma ali stiropor). Ta material omogoča obdelavo s preprostimi orodji (s škarijami, nožem, brusnim papirjem, s šivalnim priborom, časopisnim papirjem) (prav tam).

Veliko bolje je, če izdelamo lutko, kot da jo kupimo, saj jo lahko izdelamo po meri in ustvarimo svojo likovnost (Brezničar, Šušteršič, Vižintin, Oven in Petrovič, 2014).

Otroci imajo veliko raje lutke, ki si jih izdelajo sami, kot pa lutke, kupljene v trgovini. Na lutke, ki so jih sami izdelali, so bolj ponosni. Če izdelajo sami svojo lutko, to pozitivno vpliva na njihovo samopodobo, poleg tega na tak način razvijajo svojo ustvarjalnost.

Pri izdelavi lutke je treba poskrbeti za veliko ustvarjalne svobode, da se lahko vsak otrok izrazi glede na lastne zmožnosti, ideje in želje. Vzgojiteljeve naloge so, da predstavi ideje, pripravi primeren in raznolik material ter da primerno spodbuja in usmerja izdelavo lutk. To naj bo vodeno z odprtimi vprašanji: na primer namesto vprašanja: »Kaj je to?« uporabimo: »Povej mi kaj o svoji lutki.« Pri manjših otrocih je manj pomembno, kako je lutka videti. Bolj pomembno je, da otrok verjame, da je naredil zajca, čeprav lutka zajcu ni prav nič podobna. Več kot je otrok star, bolj bo postajal samozavesten pri izbiri materialov za izdelavo lutke (Hunt in Renfro, 1982).

8 GLEDALIŠČE

Gledališče je igra, ki jo je treba negovati in razvijati. To je prostor, v katerem ima človek možnost, da izrazi svoje notranje misli, želje, čutenja in občutja. Tukaj ni pomembna le govorjena beseda, temveč celosten nastop (Korošec, 2007).

Vsi, ki delajo z otroki v gledališki dejavnosti, se morajo zavedati, da ne vzgajajo bodočih igralcev, ampak da s takšnimi dejavnostmi pripomorejo k boljšemu čustvenemu, socialnemu in intelektualnemu razvoju (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006, str. 104).

Otroci na žalost le redko obišejo lutkovno gledališče. Ni nujno, da so lutkovne predstave vedno logične, pogosto so presenetljive in celo smešne (načelo igre »narobe svet«) (prav tam).

Dobra lutkovna predstava lahko nastane le ob popolnem angažiranju vseh sodelujočih umetnikov pri oblikovanju sporočila. Mladi gledalec včasih doživi sporočilo bolj čustveno kot z razumom. Včasih se celo zgodi, da mladi gledalec po preotročji predstavi zasovraži lutkovno gledališče, misleč, da je to le za dojenčke. Lahko se zgodi tudi obratno: v predstavi je toliko nejasnih elementov za otroka, da jim mladi gledalec ni več sposoben slediti in izstopi iz sveta zabave med gledalci, zato ni pozoren neposredno na predstavo in ta gre mimo njega ter se ga sploh ne dotakne. Premalo se zavedamo, koliko podatkov absorbira otrok v vsakodnevnem življenju. Če nam uspe pripraviti tako predstavo, da bo vsaj nekaj tega lahko povezal s svojo izkušnjo, bo zelo zadovoljen, čeprav morda katerih delov ne bo razumel. Pri poustvarjanju doživetja lutkovne predstave bodo otroci pokazali tudi svoja nagnjenja: nekateri bodo uživali v preurejanju prostora v gledališče, pripravili bodo vstopnice, sceno, razsvetljava, izdelali bodo lutke, pripravo predstave pa bodo prepustili drugim. Nekateri pa se bodo posvetili glasbeno-zvočni spremljavi (prav tam).

Mladi človek, ki bo deležen takega kreativnega procesa, bo v življenju znal misliti ustvarjalno, poln bo domislic, asociacij, dojel bo povezave v »režiji življenja«, znal bo ceniti ustvarjalnost drugih in delo ter znal bo povezati svoje ideje v timsko delo skupine (prav tam).

Lutkovno gledališče je posebna vrsta gledališke umetnosti, ki je še zlasti blizu predšolskim otrokom. Poudarjena je vloga lutk. lutka v predšolskem obdobju je učinkovito vzgojno sredstvo. Naj ne bi posnemala profesionalnega lutkovnega gledališča, ampak naj bi naredila ravno nasprotno. Še vedno primanjkuje raziskav s tega področja in na njih temelječe metodologije. Kljub odobritvi vzgojiteljev ostajajo omenjene vsebine vzgojnih programov v veliki meri zgolj na papirju. Vendar naj bi se z metodo dialoške dramske igre z lutkami stanje danes zelo izboljšalo (Korošec in Majaron, 2002).

Če si otroci ogledajo lutkovno predstavo, jih to lahko zelo motivira, da sami dobijo ideje in da lahko tudi sami uprizorijo lutkovno predstavo. Zelo pomembno je, da je lutkovna predstava primerna starosti otrok, ki jo gledajo. Če otrokom predstava ni všeč, lahko to vpliva na to, da zasovražijo gledališče in si nikdar več nočejo ničesar ogledati. Pomembno je, da predstava otroke navduši, da pritegne njihovo pozornost in da na koncu od nje dobijo veliko pozitivnega (novo znanje, nauk zgodbe idr.).

8.1 Kreativna gledališka vzgoja

Področje gledališča je najbolj svobodna oblika otrokove ustvarjalnosti, ker pravzaprav nima meja. Kreativna gledališka vzgoja vključuje vrsto izraznih sredstev. Otroci lahko izražajo svoje misli, občutke, odnos do okolja, do ljudi s pantomimo, z mimiko, z gibom, z lutkami, z maskami, z glasbo, z jezikovnim ustvarjanjem idr. Vse te dejavnosti se lahko odvijajo pri pouku z uresničevanjem vzgojno-izobraževalnih ciljev ali pri interesni dejavnosti (McCaslin, 1989).

Dr. Nelly McCaslin je začetnica kreativne gledališke vzgoje v Ameriki. Navedla je cilje, ki jih dosežemo s kreativno gledališko vzgojo (prav tam):

- razvoj kreativnosti;
- razvoj občutka za estetiko;
- večje kritično mišljenje;
- izboljšanje komunikacijskih sposobnosti;
- razvoj moralnih in duhovnih vrednot;
- zavedanje samega sebe.

Vsi ti cilji se ujemajo s cilji sodobnega učnega načrta (prav tam).

Udeležba otroka na kreativnih gledaliških delavnicah prispeva k oblikovanju njegove samozavesti in mu pomaga izboljšati njegovo samopodobo. Tak otrok je sposoben komunicirati na besedni in nebesedni ravni ter je sproščen (Korošec in Majaron, 2002).

Pouk se v šoli še vedno odvija preveč v korist besedne komunikacije, zato menimo, da je prav kreativna gledališka vzgoja priložnost, da se vzpostavi razmerje med obema vrstama komunikacije (prav tam).

Osnova kreativne gledališke vzgoje niso besedila, temveč kreativno ustvarjanje z mimiko, gibanje celotnega telesa, razvijanje domišljije, delo z lutkami in maskami ter improvizacija prizorov. Vse to zmore vsak otrok, vendar na svoj način (Šinigoj, 2013).

V svetu je kreativna gledališka vzgoja že dolgo časa sestavni del sodobnega kulturnega in družbenega življenja ter pomeni kompleksno dejavnost, ki prerašča gledališki okvir. Glede na cilje, ki jih dosežemo s kreativno gledališko vzgojo, bi bilo nujno, da tudi pri nas postane del učnega načrta in didaktični pristop ter da ne bi bila več prepuščena slučajnim, lastnim iniciativam posameznih entuziastičnih učiteljev (Korošec in Majaron, 2002, str. 53).

9 LUTKA KOT LJUBLJENČEK

Ljubkovalne igrače so običajno narejene iz mehkih materialov. Otroci jih lahko ljubkujejo in oživijo v svoji igri. Te igrače (npr. živali iz pliša, lutke) otroku nudijo občutek varnosti, topline, ga pomirjajo in tako pozitivno vplivajo na njegov čustveni razvoj (Marjanovič Umek in Fekonja, 2008).

Izkušnje tistih, ki so lutko redno uporabljali, so pokazale, da lutka ljubljeneč skupine, ki je z otroki v slehernem njihovem trenutku, bistveno prispeva k izboljšanju komunikacije med vsemi otroki (prav tam).

Lutka se kot izrazni element zelo pogosto pojavlja v vlogi razrednega ljubljenečka. S pomočjo ljubljenečka otrok lažje izrazi svoja čustva in misli, zato se vedno bolj uveljavlja kot motivacijski element (Korošec in Majaron, 2002).

Priporočljivo je, da imajo otroci v vrtcu v igralnici lutko ljubljenečka. Običajno ima vsak otrok doma svojo lutko, ki je njegov ljubljeneček. Ta lutka otroka pomiri, zraven nje lažje zaspi in ob njej se vedno počuti varnega. Tudi v vrtcu imajo nekateri otroci svojo lutko ljubljeneček ob počitku. To jim daje občutek doma in varnosti. Tej lutki lahko vse izpovejo. Lutka jih pomiri in jih razveseljuje.

10 PRAKTIČNI DEL

10.1 Predstavitev vrtca

Vrtec Ljutomer

Vrtec vključuje otroke, stare od enega do treh let in od treh let do odhoda v šolo. V tej enoti vrtca se izvaja veliko dejavnosti (pevski zbor, bralna značka Palček Bralček, metodologija Korak za korakom, folklorna skupina, pravljичni krožek, likovni krožek, interesne dejavnosti: likovne, glasbene, plesne idr.). V vrtcu izvajajo tudi veliko projektov (Fit, eko, Bralni ostržek, Veliki nemarni škorenj, Dnevnik potovanj, Prvi turistični koraki, Zdravje v vrtcu, Veselo iz vrtca v šolo, Različnost nas bogati, Pasavček, Pomahajmo v svet, Zgodnja pismenost, Tek podnebne solidarnosti in Medgeneracijsko druženje). Ob vrtcu je veliko igrišče, opremljeno z igrali (dva tobogana, štiri gugalnice, peskovnik idr.).

10.2 Predstavitev skupine

V skupini, v kateri smo izvajali dejavnosti, so otroci, stari od 3 do 6 let, torej gre za starostno heterogena skupino. V njej je 20 otrok, od tega 16 dečkov in 4 deklice.

10.3 Opredelitev problema

V diplomskem delu bomo predstavili, kako lahko lutke vplivajo na motivacijo predšolskih otrok za različne dejavnosti, saj menimo, da so otroci danes premalo zagnani in da imajo premalo veselja do dejavnosti v vrtcu.

10.4 Namen dela

Namen diplomskega dela je s pomočjo strokovne literature opredeliti otrokov razvoj skozi igro z lutko in skozi lutko spodbujati njegov čustveni, spoznavni ter socialni razvoj.

10.5 Cilji dela

Cilji diplomskega dela so naslednji:

- otroke pri dejavnostih s pomočjo lutke motivirati.
- skozi različne lutkovne dejavnosti spodbujati čustveni razvoj otroka.
- skozi različne lutkovne dejavnosti spodbujati socialni razvoj otroka.
- skozi različne lutkovne dejavnosti spodbujati spoznavni razvoj otroka.

10.6 Lutkovne dejavnosti z otroki

1. PRIPRAVA

TEMA: Čustva.

ENOTA: Izražanje čustev.

STAROST OTROK: od 3 do 6 let.

PODROČJE DEJAVNOSTI: umetnost (lutke).

PODROČJA/KORELACIJE: jezik, družba.

GLOBALNI CILJ:

- razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo.

OPERATIVNI CILJI:

- otrok se poistoveti s svojo lutko in zaigra v predstavi;
- lutka vpliva na čustveni in spoznavni razvoj otroka;

- otrok prenaša na lutko človeške lastnosti in prek nje podoživlja svoje vsakodnevne situacije;
- otrok razvija sposobnost čustvenega in miselnega sodelovanja v literarnem svetu;
- razvijanje čustvenega doživljanja;
- otrok se poistoveti s svojo lutko in zaigra v predstavi;
- otrok se ustvarjalno izraža v jeziku.

METODI DELA: metoda demonstracije, metoda igre.

OBLIKI DELA: skupinska, individualna.

SREDSTVA IN PRIPOMOČKI: ročne lutke, radio.

DIDAKTIČNA IZVEDBA

Motivacija:

Dejavnost izvajamo v lutkovnem kotičku. V vsaki skupini je po pet otrok. Skupine se v lutkovnem kotičku menjavajo.

Z otroki se pogovorimo, ali vedo, kaj so čustva, in katera čustva poznajo.

V mini gledališču otrokom z lastno ročno lutko (lisico) zaigramo situacije, ki izzovejo različna čustva. Otroci so gledalci.

- Lisica sedi sama in joče, ker se nihče noče z njo družiti. (žalost)
- Zvočni posnetek grmenja. Lisica se skriva pod odejo in trepeti. (strah)
- Lisica dobi za darilo rožo. Od sreče poskakuje sem ter tja. (veselje)
- Lisica se igra z žogo. Pride jež, vzame njeno igračo in odide. Lisica je jezna in ropota z nogami. (jeza)

Po vsakem zaigranem prizoru otroke vprašamo, kako se je lutka počutila (kakšno čustvo je bilo prikazano).

Glavni del:

Vsak otrok dobi eno lutko. Drug za drugim z lutko zaigrajo eno čustvo. Lahko zaigrajo čustva, ki smo jih prikazali, vendar na svoj način, ali pa katero koli drugo

čustvo. Pri tem morajo gledalci ugotoviti, katero čustvo je bilo prikazano. Čustva prikažejo tolikokrat, dokler gledalci ne ugotovijo prikazanega.

Zaključek:

Otroke vprašamo, kakšna se jim je zdela igra in ali so se zabavali.

Slika 2: Pri pogovoru o čustvih

Slika 3: Otroci z lutko prikažejo eno čustvo

Slika 4: Prikazovanje čustva z lutko

Evalvacija:

Otroci so sodelovali. Sprva smo hoteli to dejavnost izvajati z vsemi otroki naenkrat, vendar smo se nato raje odločili, da jo izvedemo v skupinah s po petimi otroki. Na koncu smo ugotovili, da je bila to smotrna odločitev, saj smo se potem lahko vsakemu otroku posebej bolj posvetili. Bili smo presenečeni, saj so bili otroci, glede na to, da so nas šele spoznali, zelo sproščeni in so poslušali navodila. To smo si tudi želeli. Le prva skupina je bila malo bolj nemirna, zato smo morali otroke večkrat umirjati. Otroci so bili zelo zgovorni. Nekateri imajo zelo bogat besedni zaklad. Na začetku, ko smo jih vprašali, ali vedo, kaj so čustva, je bilo opaziti, da jim je bilo vprašanje težko, saj niso vedeli, kaj so. Le eden otrok v skupini je povedal, da so čustva to, kako se mi počutimo. Večina otrok pa je kot odgovor čustva le naštevala. Opazili smo, da jim povzroča težave tudi to, da večkrat namesto čustva povedo počutje ob določenih čustvih. Na primer: za žalost so rekli, da ko jočemo. Zato smo jih vprašali, kako se počutimo, ko jočemo. Nakar so vedeli odgovor in tudi povedali, da žalostno. Prek tega smo prišli do spoznanja, da je potem to čustvo žalost. Nato so morali naštet, katera čustva vse poznajo. Večina jih je navedla le žalost in veselje, nekaj otrok pa je zelo presenetilo, saj so naštel veliko čustev. Iz tega sklepamo, da so se že seznanili s pojmom čustva in da vedo, katera vse so. Eden izmed otrok je nemudoma začel naštevati čustva in jih je tudi veliko navedel (žalost, veselje, jeza, strah, presenečenje ...). Zanimivo nam je bilo, da je eden otrok rekel, da je čustvo nemarnost. Povedali smo mu, da to ni čustvo. Večina otrok je hkrati ob naštevanju ob vsakem čustvu naredila še značilno mimiko. Ko so rekli veselje, so se začeli smejati, eni so začeli peti, saj so rekli, da ko so smo veseli, pojemo in plešemo. Ob besedi žalost so prikazali jok. Zanimivo je bilo ob čustvu strah, saj so ob besedi strah takoj začeli vsi razlagati, česa se bojijo (teme, dinozavra, grmenja, pajkov ...). En otrok je takoj začel pripovedovati, da se boji duha, saj ga imajo v hiši. Nato smo jim povedali, da jim bomo z lutkama (lisico in ježem) prikazali različna čustva, oni pa bodo gledalci in bodo morali ugotoviti, katero čustvo je bilo prikazano. To jim je šlo zelo dobro. Zelo hitro so ugotovili, katero čustvo je bilo prikazano. Lažje jim je bilo ugotoviti, katero čustvo je bilo prikazano, ko smo jih vprašali, kaj je delala lisica in kako se je lisica ob tem počutila. Zanimivo je bilo, kako se je en otrok poistovetil z lisico,

ko smo z njo prikazali žalost na način, da se nihče noče z njo igrati. Eden izmed otrok je takoj povedal, da se on tudi počuti žalosten, ko se njegova ata in mama nočeta igrati z njim. Ko smo z lutko prikazali strah in na radiu predvajali zvok grmenja, so takoj ugotovili čustvo. En otrok je tudi povedal, da je njega strah že zdaj, ko je slišal zvok grmenja. Potem so morali sami z lutko prikazati eno čustvo, ostali pa so ugotavljali, katero je bilo prikazano. Otroci so se zelo veselili, da bodo tudi sami lahko z lutko prikazali čustvo. Čeprav smo rekli, da gremo po vrsti, so se otroci prepirali, ker so hoteli vsi takoj biti na vrsti. Na začetku jim je delala preglavice drža ročne lutke. Vendar smo vsakemu posamezniku najprej pokazali, kako se pravilno drži lutko, in jim potem to ni več delalo preglavic. Vsak je lahko izbral lutko, s katero bo zaigral čustvo (izbirali so lahko med ježem ali lisico). Zanimivo je bilo, da so to, kar smo se pogovarjali o čustvih, in ko so povedali, kako se ob posameznem čustvu počutijo, potem tudi ob lutkovni uprizoritvi z lutko uporabili. Otroci, ki so povedali, da ko so veseli, pojejo in plešejo, so veselje z lutko prikazali tako, da so plesali in peli. Večina jih je prikazala veselje. Najprej so vsi z lutko igrali, ne da bi zraven govorili ali proizvajali zvoke. Šele potem ko smo jih spomnili, da moramo vsaj malo slišati lisico, da bomo lažje ugotovili, katero čustvo prikazujejo, so se opogumili. Potem so jokali naglas in včasih je lisica tudi kaj spregovorila. En otrok je prikazal jezo tako, da je lisica z glavo udarjala ob tla. To se je fantom zdelo zabavno in so potem ponavljali. Nato smo jim povedali, da ne smejo ponavljati in da naj ne počnejo tega, ampak da naj prikažejo nekaj drugega, nakar so se bolj potrudili. Nekateri so prikazali žalost samo tako, da se je lutka jokala. En fant pa je presenetil, saj je žalost prikazal tako, da je lisica izgubila kužka in da ga išče. Ta fant je potem povedal, da je tudi on izgubil kužka in da je zato zelo žalosten. Videlo se je, da so otroci ob igri z lutko zelo uživali.

S to dejavnostjo smo potrdili, da imajo lutke velik vpliv na otrokov čustveni razvoj. Otroci so prek lutke lažje prikazali, kako se počutijo. Poistovetili so se s svojo lutko. Prek nje so večkrat prikazali, kako so se v tistem trenutku počutili. Očitno je bilo, da jih je lutka zelo motivirala, saj niso rabili veliko spodbude. Otroci so na lutko prenašali človeške lastnosti in prek nje podoživljali svoje

vsakodnevne situacije, saj so z lutko uprizorili, kaj se je njim ne dolgo nazaj zgodilo.

2. PRIPRAVA

TEMA: Spodbujanje uporabe pravilnega knjižnega jezika.

ENOTA: Prosta igra z lutko.

STAROST OTROK: od 3 do 6 let.

PODROČJE DEJAVNOSTI: umetnost (lutke).

PODROČJA/KORELACIJE: jezik, družba.

GLOBALNI CILJ:

- razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo.

OPERATIVNI CILJI:

- razvijanje socialnega in spoznavnega razvoja otrok
- otrok razvija sposobnost ločevanja (prepoznavanja) med narečjem oziroma pogovornim jezikom in knjižnim govorjenim jezikom;
- s pomočjo lutk izboljšajo izgovarjavo in obogatijo besedni zaklad;
- utrjevanje socialnih vezi med otroki.

METODE DELA: razlaga, poslušanje, demonstracija, igra.

OBLIKI DELA: skupna, individualna.

SREDSTVA IN PRIPOMOČKI: lutke, mini gledališče.

DIDAKTIČNA IZVEDBA:

Motivacija:

Izberemo pet otrok za igro v lutkovnem kotičku. Na mizo prinesemo veliko vrečo, polno različnih lutk (ročne lutke, prstne lutke idr.). Otroci morajo vrečko potipati in ugotoviti, kaj se skriva v njej. Nato vse lutke iz vrečke položimo na mizo. Z otroki si jih ogledamo in se pogovorimo o vsaki lutki. Povemo jim, da poznamo

različne vrste lutk, ki se pojavljajo v različnih prostorih. Pokažemo jim, kako se pravilno drži posamezno lutko. Nato jim povemo, katere lutke poznamo:

- **ročne lutke:** so vrste lutk, ki se dajo ali nataknejo na roko;
- **lutke na palicah:** so vrste lutk, ki so pritrjene na palice;
- **prstne lutke:** so lutke, ki se nataknejo na prste na roki;
- **marioneta ali viseča lutka:** lutka na nitkah.

Vsak otrok si lahko izbere eno lutko, s katero se bo pozneje igral.

Glavni del:

Otroci se lahko z lutko prosto igrajo v lutkovnem kotičku, mi pa jih opazujemo v vlogi gledalca. Pomembno je, da pri igranju pazijo na pravilno knjižno slovenščino.

Zaključek:

Po končani igri jim zaploskamo. Nakar nam povedo, kakšna se jim je zdela igra z lutkami. Nato je na vrsti naslednja skupina petih otrok.

Slika 5: Pogovor o lutkah

Slika 6: Prosta igra z lutkami v lutkovnem kotičku

Evalvacija:

Otrokom je bilo zelo všeč, da smo za motivacijo prinesli lutke v vrečki in da niso takoj vedeli, kaj se skriva v njej. Opaziti je, da imajo radi presenečenja. Vsi so takoj začeli tipati vrečko. Večina otrok je takoj ugotovila, kaj je v njej. Vedeli so, da so lutke. Nekateri pa so rekli, da se skrivajo žogice, igračke, palice, barbike, sladkarije. Imeli so zelo zanimive odgovore. Zelo so jim bile všeč prstne lutke, saj se z njimi ne igrajo pogosto. V vrtcu se večinoma igrajo le z ročnimi lutkami. Zanimiv jim je bil tudi ročna lutka zmajček, saj so se prepirali, kdo ga bo imel, ker ga je več otrok želelo imeti naenkrat. Pokazali smo jim, kako se posamezno lutko pravilno drži, kar jim ni povzročalo težav, le pri ročnih lutkah jim ni takoj šlo najbolje. Vsakemu otroku posebej smo pokazali, kako se drži ročno lutko, in nato so razumeli, kako jo morajo držati. Potem smo jim povedali, da morajo pri igri paziti na pravilno knjižno slovenščino. Ugotovili smo, da nihče ni natančno vedel, kaj to pomeni, saj so prvič slišali ta izraz. To smo jim razložili tako, da ne smejo govoriti v svojem narečju (to je tako, kot se pogovarjajo doma s svojimi domačimi). Šele ko smo podali primerjave besed v narečju in v pravilni knjižni slovenščini, so razumeli, kaj želimo od njih. Edino en otrok nas je presenetil, saj je takoj razumel navodilo. Rekel je, da zdaj ne smemo tako govoriti kot doma (po prleško), ampak moramo pravilno govoriti. Povedal je tudi, da njega mamica doma ves čas popravlja, da ne sme govoriti določenih besed (v narečju). Ko smo otrokom rekli, da si lahko vsak izbere eno lutko, so presenetili, saj se niso prepirali, ampak so se hitro dogovorili, če je kdo hotel isto lutko kot drugi otrok. Videlo se je, da uživajo v tem, da se lahko prosto, brez usmerjenja igrajo z lutkami. Zelo so bili veseli, ko smo jim rekli, da jih bomo gledali kot gledalci. Ker v njihovem lutkovnem kotičku ni prostora za pet otrok, smo postavili štiri stole in jih pokrili z odejo. Tako smo ustvarili velik lutkovni kotiček, da so imeli vsi otroci dovolj prostora. Uživali so v igranju. Večina otrok je z lutko pela pesmice in tudi plesali so zelo radi. Videlo se je, da so upoštevali navodila, kako držati lutko, le lutke na palicah so jim delale težave, saj jih otroci niso ravno držali, ampak so jih nagibali naprej. Povedali smo jim le, da morajo paziti, da imajo skrite glave, da ko igrajo, moramo videti samo lutke. To jim je delalo velike preglavice, saj so te navodilo upoštevali na začetku, potem pa so na to pozabili. V nadaljevanju jih

nismo več s tem obremenjevali, ampak smo jim to podali le kot nasvet. Razočarani smo bili, ker nam ni uspelo, da bi med igro z lutko otroci uporabljali knjižno slovenščino. Med igro so na to popolnoma pozabili. Vendar se nam zdi zelo pomembno, da smo dosegli cilj, da so otroci razvili sposobnost ločevanja (prepoznavanja) med narečjem oziroma pogovornim jezikom in knjižnim govorjenim jezikom. Pri tej dejavnosti nam je uspelo doseči cilj, da so otroci razvijali svoj socialni in spoznavni razvoj. Otroci so se med seboj razumeli, ni bilo večjih preprirov. Med prosto igro so med seboj sodelovali. Z lutkami so se ves čas med seboj pogovarjali. Opaziti je bilo, da en otrok nima preveč rad lutk, saj nad njimi ni bil tako navdušen kot ostali, zato je lutko ves čas le držal in gledal ostale otroke. Poskusili smo ga motivirati tako, da smo vzeli eno lutko in se prek nje z njegovo lutko začeli pogovarjati. To je bila zanj zelo velika motivacija, saj se je začel smehljati in pogovarjati z nami. Z lutko se je potem tudi več gibal. Na koncu smo vsaki skupini zaploskali. V eni skupini je deklica po prosti igri stopila pred lutkovni kotichek in drugim dejala, da naj se pridejo priklonit. Nakar nam je rekla, da to delajo v vseh gledališčih. Očitno je bilo, da je že večkrat bila v gledališču. Opazilo se je, da otroci zelo uživajo v prosti igri z lutkami.

3. PRIPRAVA

TEMA: Konj Miško pri zobozdravniku (Lorena Moreti).

ENOTA: Lutkovna dramatizacija.

STAROST OTROK: od 3 do 6 let.

PODROČJE DEJAVNOSTI: umetnost.

ŠTEVILO OTROK: 20.

GLOBALNI CILJ:

- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti.

CILJI:

- razvijanje besednega izražanja;
- razvijanje čustvenega, socialnega in spoznavnega razvoja otrok;

- otrok ob lutkovni predstavi razvija zmožnost domišljajske rabe jezika, s književno osebo se identificira;
- otrok razume zaporedje dogodkov;
- otrok aktivno sodeluje v komunikaciji, odgovarja na vprašanja, obnavlja zgodbo;
- utrjevanje socialnih vezi med otroki.

METODE DELA: pogovor, poslušanje, pripovedovanje.

OBLIKI DELA: skupna, individualna.

PROSTOR: igralnica.

SREDSTVA: ročne lutke (konj, lisica, zajec).

PODROČJA/KORELACIJE: jezik, družba.

TRAJANJE: 35 minut.

UVOD:

Motivacija:

Pripravimo prostor v igralnici (postavimo stole za predstavo).

Otrokom za motivacijo povemo naslednjo uganko o konju:

Grivo otrese,
z repom pomaha,
kdor zna na sedlo,
naj ga zajaha.
(Konj)

Nato jim povemo, da smo pripravili lutkovno predstavo, v kateri ima glavno vlogo konj. Naslov lutkovne predstave je: Konj Miško pri zobozdravniku.

OSREDNJI DEL:

Pripovedovanje:

Z ročnimi lutkami začnemo predstavljati zgodbo.

Nekega dne je konj Miško prišel k zobozdravniku, zajcu Maticu. »Potrebujem nova prednja zoba,« je glasno zarezgetal. »Hmmm,« je zmajeval z glavo zajec Matic in si ju ogledoval. »Kriva sta. Jaz pa hočem, da bi bila ravna in bela,« je hitel razlagati konj Miško. Želel je ugajati kobili Filipi, v katero je bil zaljubljen. Ona pa se zanj ni zmenila. Prepričan je bil, da sta tega kriva prav njegova prednja zoba. »Res nekoliko štrlita naprej,« je ugotovil zajec Matic. »Odpri usta!« je rekel konju Mišku, da bi si ju lahko bolje ogledal. Toda ko je konj Miško odprl usta, je zajca Matica kar odneslo zaradi neprijetnega vonja, ki je prihajal iz Miškovih ust. »No, kaj praviš?« je vprašal konj Miško. »Tvoji zobje so gnili in luknjičasti,« je bil zgrožen zajec Matic. »Naj pripravim klešče?« je pohitela zajčkova asistentka, ježevka Marjetka. »Počakaj še trenutke!« ji je rekel zajec Matic. »Zobje me prav nič ne bolijo!« se je branil konj Miško, ki ni hotel priznati, da se je zobozdravnika na daleč izogibal, ker se ga je bal. »Ko te bodo zobje boleli, bo morda že prepozno,« je strogo rekel zajec Matic. »Prepozno za kaj?« je zanimalo konja Miška. »Da bi jih obdržal,« je rekel zajec Matic. »Mlečni so ti že zdavnaj izpadli, za stalne pa tako slabo skrbiš, da boš kmalu ostal brez njih. Potem te čaka zobna proteza. «Jaaaah!« se je zgrozil konj Miško. »To pa že ne!« je pogumno rekel in pomislil na kobilo Filipo. »Potem pa sedi na stol,« mu je ukazal zajec Matic, ravno ko je skozi vrata zobne ambulante pokukala lisica Mica. »Oprostite,« je rekla. »Po naključju sem ujela vajin pogovor, pa bi rada nekaj pripomnila, če smem.« Zajec Matic jo je povabil, naj vstopi. »Hvala,« je rekla in se široko nasmehnila, da je razkrila zgornje zobe. Konj Miško se je nepremično zastrmel vanje. Ni mogel verjeti, kaj je videl. Lisica Mica je imela na zobeh nekaj svetlečega. Poleg tega je imela najbolj zdrave zobe, kar so jih kdaj videli zobozdravniki. Čistila jih je večkrat na dan, zagotovo pa po vsaki jedi. K zajcu Maticu je redno prihajala na pregled, da bi se prepričala, da je z njenimi zobmi vse v najlepšem redu. »Kdor hoče imeti lepe in zdrave zobe,« je rekla lisica Mica,

»mora zdravo jesti. Sadje in zelenjavo, pa zelo malo ali nič sladkarij!« »Prav ima,« je rekel zajec Matic konju Mišku, ki je še kar strmел v lisico Mico. »Kaj pa imaš na zobeh?« jo je vprašal in se pretvarjal, da je preslišal, kar je rekla o sladkarijah. »Zobni aparat,« je rekla lisica Mica. »S pisanimi kamenčki?« še vedno ni mogel verjeti konj Miško. »Prav imenitno je videti, kajne?« se je hvalila lisica Mica in ponosno razkazovala svoje zobe. Konj Miško je vprašujoče pogledal zajca Matica: »Tudi jaz hočem imeti ravne zobe!« »Najprej ti bom pokrpal vse luknje v zobeh,« je rekel zajec Matic in se takoj lotil dela. »Ali me bo bolelo?« je hotel vedeti konj Miško. »Ne bo hudega. Toda če boš hotel imeti spet zdrave in lepe zobe, boš moral zdaj malo potrpeti,« se mu je nasmehnil zajec Matic. Tako je konj Miško ostal pri zobozdravniku zajcu Maticu, vse dokler mu ni popravil še zadnjega zoba. Potem je dobil še zobni aparat, na katerega je zajec Matic pritrdil pisane kamenčke v obliki srčkov. »Tako,« si je oddahnil, ko je končal z delom. »Zdaj so tvoji zobje skoraj kot novi.« Ko se je konj Miško pogledal v ogledalo, je zarezgetal od veselja. Potem je zajcu Maticu obljubil, da kmalu spet pride, in ponosno zapustil zobno ambulanto. Odtlej je konj Miško redno obiskoval zobozdravnika. Z nošenjem zobnega aparata in z rednim umivanjem zob pa skrbi, da bodo še dolgo ostali lepi in zdravi. Pa še nekaj: kobila Filipa se je vanj zaljubila in mu večno zvestobo obljubila.

ZAKLJUČEK:

Pogovor: Z otroki se pogovorimo o zgodbi.

Postavim jim vprašanja:

- Kam se je odpravil konj Miško?
- Zakaj pa je šel k zobozdravniku?
- Kakšne zobe pa je imel konj Miško?
- Kako se je počutil konj Miško pri zobozdravniku zajcu Maticu? Ali je bil vesel?
- Kdo je pokukal skozi vrata zobne ambulante?
- Kaj svetlečega je bilo konju Mišku takoj všeč na lisici Mici, ko jo je zagledal?

- Kaj je rekla lisica Mica, da moramo početi, če želimo imeti zdrave in lepe zobe?
- Kaj pa je imela na zobnem aparatu? Kako je bil okrašeni?
- Kaj je zajec Matic naredil z konjevimi zobmi?
- Kako se je konj Miško počutil, ko mu je zajec Matic do konca uredil zobe?
- Kaj pa mu je konj Miško na koncu obljubil? Se je tega potem držal?
- Kaj pa vi otroci, ste že bili kdaj pri zobozdravniku?
- Kako pa je vam bilo? Kako ste se počutili?
- Si vi pridno umivate zobe vsak dan?
- Zakaj pa si moramo pridno umivati zobe?

Na koncu razdelimo otroke v skupine. Ena skupina (trije otroci) se igra v izdelanem lutkovnem gledališču, otroci iz druge skupine (trije otroci) si ogledajo knjigo, ki smo jo prinesli iz knjižnice (Konj Miško pri zobozdravniku). V drugih skupinah pa se lahko otroci prosto igrajo v koticčkih. V skupinah se ves čas izmenjujejo.

Slika 7: Otroci ugotavljajo, o kom govori uganka

Slika 8: Lutkovna predstava: Konj Miško pri zobozdravniku

Slika 9: Prosta igra otrok v lutkovnem gledališču

Slika 10: Otroci gledajo knjigo Konj Miško pri zobozdravniku

Slika 11: Igra v lutkovnem gledališču

Slika 12: Igra z lutkami v lutkovnem gledališču

Slika 13: Deklici si ogledujeta svoje zobe z ustnim ogledalom

Slika 14: Fant z ustnim ogledalom gleda lisici zobe

Evalvacija:

Celotna dejavnost nam ni uspela, kot smo si zamislili. Pozornost otrok smo si pridobili že na začetku, ko smo v igralnico prinesli svoje lutkovno gledališče. Otroci so takoj navdušeno spraševali, kaj smo prinesli. Ko pa smo začeli vse pripravljati, so vsi takoj začeli navdušeno govoriti, da bodo gledali predstavo. Pomočnica vzgojiteljice nam je pomagala pripraviti stole za otroke. Presenetili so, da so potem nestrpno in tiho čakali, da začnemo. po tem lahko sklepamo, da imajo otroci zelo radi lutke in da so te zanje velika motivacija. Na začetku smo jim za motivacijo povedali uganko o konju. Otroci so takoj uganili, da uganka govori o konju. Nato smo začeli z lutkovno predstavo. Opazili smo, da so otroci v predstavi uživali, saj smo večkrat slišali, kako so se smejali ob smešnih prizorih. Po koncu predstave smo jim zastavili nekaj vprašanj, da smo lahko skupaj obnovili zgodbo. Otroci so vsi naenkrat govorili odgovore, zato smo jim rekli, da naj govorijo eden po eden, saj bodo vsi prišli na vrsto. Ko smo jih vprašali, kam se je odpravil konj Miško, niso znali takoj odgovoriti. Le en otrok je rekel, da domov. Ko smo jim rekli, da je imel težave z zobmi, smo jih povprašali, kam se odpravimo, ko imamo tovrstne težave. Tokrat so vsi vedeli, da k zobozdravniku. Na vprašanje, kakšne

zobe je imel konj Miško, so imeli nemudoma ogromno odgovorov (luknje je imel v zobeh, črne zobe je imel, neravne, boleli so ga idr.). Nato smo jih vprašali, kako se je počutil konj Miško pri zobozdravniku. Takoj so povedali, da ga je bilo zelo strah. Nakar so otroci začeli govoriti zgodbe o tem, kako se tudi oni bojijo zobozdravnika. Ko smo jih vprašali, kdo je pokukal skozi vrata, so vsi takoj enoglasno povedali, da lisica. Nato smo jih vprašali, kaj je rekla lisica, da moramo početi, če želimo imeti zdrave in lepe zobe. Iz njihovih odgovorov (vsak dan si jih moramo umivati, da moramo jesti zdravo: sadje in zelenjavo, hoditi moramo k zobozdravniku, da nam pregleda zobe ...) lahko sklepamo, da imajo že veliko znanja o zobeh in ustni higieni. Ko smo jih vprašali, ali so že bili pri zobozdravniku, je veliko otrok povedalo, da so že bili. Ko smo jih vprašali, kako je bilo, so vsi rekli, da v redu, eden izmed njih je vesel povedal, da je dobil igračko, ker je bil priden. Pri treh otrocih se je videlo, da nimajo radi zobozdravnika, saj smo to lahko sklepali glede na njihovo mimiko. Nazadnje smo jih vprašali, ali si pridno umivajo zobe. Takoj so vsi začeli odgovarjati, da vsak dan. Ena deklica je povedala, da si jih umije po vsaki jedi, ker jo je mamica tako naučila.

Ko smo končali z vprašanji, so otroci takoj začeli navdušeno spraševati, ali se lahko zdaj oni gredo igrati v lutkovno gledališče. Razdelili smo jih v skupine. Trije otroci so lahko bili v gledališču, trije so si lahko ogledali knjigo o tej zgodbi, ostali otroci pa so se po skupinah po pet otrok prosto igrali v kotičkih. Najbolj so bili navdušeni nad lutkovnim gledališčem, saj so se tam vsi želeli igrati. Večkrat so prišli k otrokom, ki so se v tistem trenutku igrali v tem kotičku, in jim hoteli vzeti lutke. Vendar smo jim povedali, da bodo vsi prišli na vrsto in da so ostali lahko sedaj samo njihovi gledalci. Zelo priljubljeno je bilo ustno ogledalce, saj so se vsi hkrati hoteli igrati z njim. Z ogledalcem so gledali lutkam v usta in tudi drug drugemu so gledali zobe. Ob tem početju smo jim dejali, da lahko z ustnim ogledalom gledajo samo na daleč, da si tega ne smejo dajati v usta, saj imamo v ustih bakterije. Zanimivo je bilo tudi to, da si je veliko otrok začelo gledati zobe v ogledalu. Potem je veliko otrok prišlo povedat, koliko plomb oziroma zvezdic imajo v ustih.

Otroke smo opazovali med igro z lutkami v lutkovnem gledališču in opazili, da je veliko otrok z lutkami prikazalo, kako se bojijo zobozdravnika, saj je veliko otrok odigralo prizor, ko konj pride k zobozdravniku zajcu in ko mu ta poizkuša pogledati zobe, konj iz strahu zbeži. Vsakega otroka, ki je tako naredil, smo vprašali, zakaj konj odide. Večina je povedala, da ker ga je strah, raje odhiti stran. V tem primeru se je videlo, kako so otroci svoja čustva prenesli na lutko. Videlo se je tudi, da veliko otrok ne mara iti k zobozdravniku. Med igro smo jih morali včasih opozoriti, naj se lepše igrajo z lutkami, saj so nekateri otroci z njimi udarjali v stene gledališča, zato je to skoraj padlo z mize. Spet so nas presenetili, kako zelo znajo med seboj deliti stvari, saj je to med otroki redko. Znajo se dogovoriti in so zelo potrpežljivi. Zelo všeč jim je bil zobni aparat, ki smo ga naredili lisici. Na zobnem aparatu so bili pritrjeni pisani diamanti. Otroci so si zato ves čas ogledovali lisico in se dotikali diamantov na zobnem aparatu. To jim je bilo zelo všeč. Zelo zanimivo je bilo, kako je en deček hotel vzeti lisico, vendar jo je odložil in raje vzel konja: rekel je, da lisica ni za fante, ker ima na ustih roza kristalčke, to pa je samo za deklice.

Ugotovili smo, kako velik vpliv ima lutka na otroka. Otroke med seboj tudi poveže, da med seboj sodelujejo in se dobro razumejo. Opazili smo lahko tudi, kako otrok hitro prenese svoja čustva na lutko, se z njo identificira in tako pokaže, kako se počuti v določenih situacijah.

LITERATURA:

- Moreti, L. (2012). *Konj Miško pri zobozdravniku*. Domžale: Založba Epistola.

4. PRIPRAVA

TEMA: Mimična lutka iz nogavice – lutka konj.

ENOTA: Izdelava lutk.

STAROST OTROK: od 3 do 6 let.

PODROČJE DEJAVNOSTI: umetnost (lutke).

PODROČJA/KORELACIJE: jezik, družba.

GLOBALNI CILJ:

- razvijanje estetskega zaznavanja in umetniške predstavljalnosti.

OPERATIVNI CILJI:

- doživljanje zadovoljstva nad lastno ustvarjalnostjo;
- razvijanje socialnega in spoznavnega razvoja otrok;
- spodbujanje otrokove ustvarjalnosti;
- razvijanje umetniške predstavljalnosti in domišljije z zamišljanjem in ustvarjanjem.

METODE DELA: razlaga, poslušanje, demonstracije, spodbujanje, igra.

OBLIKE DELA: skupinska, individualna.

SREDSTVA IN PRIPOMOČKI: škarje, lepilo za blago, nogavice z izdelanimi usti iz kartona, filc različnih barv, volna.

Slika 15: Sredstva in pripomočki za izdelavo lutke

DIDAKTIČNA IZVEDBA:

Motivacija:

Otroke razdelimo v skupine. Pet otrok je v skupini, v kateri se izdelujejo lutke, ostali otroci pa se medtem prosto igrajo v koticčkih. Ko ena skupina konča, je na vrsti naslednja skupina petih otrok.

Otrokom pokažemo sliko konja. Pogovorimo se o delih njegovega telesa. Poleg gledamo sliko. Otrokom povemo le pomembne dele (griva, hrbet (kamor se namesti sedlo), dolg rep, kopita, ušesa, vrat).

Slika 16: Slika konja

Nato jim povemo še nekaj zanimivosti o konjih:

- konji imajo velike oči in vidijo skoraj na vse strani;
- konji so rastlinojedi, kar pomeni, da se hranijo izključno z rastlinami (sveža trava, seno ...);
- konji imajo radi karkoli sladkega, kislih ali grenkih priboljškov se niti dotaknili ne bodo;
- zobje konja nenehno rastejo. brusijo si jih s hrano;
- konji lahko dihajo samo skozi nos, čez usta ne morejo;
- beli konji se ne skotijo beli, običajno se skotijo temnejše barve, potem se barva dlake postopoma spreminja v belo.

V nadaljevanju otrokom povemo, da bomo tokrat izdelovali lutko konja.

Že izdelane lutke konja pokažemo otrokom in jih vprašamo, ali vedo, kaj smo naredili. Nato vse otroke posedemo za mizo in jim povemo, da bodo tudi oni izdelovali takšne lutke, da so jim že izdelane lutke lahko kot v pomoč pri izdelavi, vendar da morajo njihove biti drugačne.

Glavni del:

Otrokom povemo, da bomo izdelovali mimično lutko iz nogavice. Izdelati morajo konja, ki je lahko takšen, kakršnega si želijo sami. Ves material za izdelavo je na razpolago na mizi. Otroke ves čas usmerjamo in jim pomagamo, če morda potrebujejo našo pomoč.

Izdelovanje lutke:

Tabela 1: Mimična lutka iz nogavice – konj

a)	Vsak otrok dobi nogavico z že narejenimi usti iz kartona (izrezali smo luknjo v nogavici in med njo zašili karton). Usta se lahko tako odpirajo in zapirajo.
b)	Izdelamo dodatke, s katerimi določimo, kaj bo lutka predstavljala.
c)	Ušesa izdelamo iz filca.
d)	Ušesa prilepimo na zgornjo tretjino glave.
e)	Otroci lahko konju naredijo iz belega filca zobe in jih prilepijo na njegova usta.
f)	Naredijo tudi oči iz filca mu jih prilepijo na glavo konja.
g)	Konju naredimo tudi grivo. Naredimo jo tako, da volno navijemo na karton. Na sredini jo povežemo, na robu pa postrizemo. Lahko naredimo več šopov volne za konja.
h)	Lutka konj je končana.

Igra z lutkami:

V lutkovnem kotičku otroci preizkušajo svoje mimične lutke. Igrajo se, kot da so na predstavi, nekateri otroci so gledalci, drugi so nastopajoči. Potem lahko vloge še zamenjajo.

Zaključek:

Izdelane lutke nato razstavimo v igralnici (obesimo jih na vrvico). Potem jih pospravimo v lutkovni kotiček.

Slika 17: Izdelovanje lutk

Slika 18: Otrok lepi konju zobe

Slika 19: Izdelovanje lutk

Slika 20: Izdelovanje lutk

Slika 21: Izdelana mimična lutka konj

Slika 22: Izdelane lutke

Slika 23: Otroci so preizkusili svoje lutke

Evalvacija:

Ta dejavnost ni potekala po načrtu. Težave so bile že na začetku, saj smo ugotovili, da veliko otrok ne zna rezati s škarijami, iz česar lahko sklepamo, da otroci v tej skupini malokrat kaj izrezujejo. Zato smo se odločili, da bosta v skupini namesto petih otrok le dva, saj smo se lahko vsakemu posebej bolj posvetili. Izkazalo se je, da je bila to dobra odločitev, saj je pozneje bil viden napredek pri izrezovanju s škarijami. Slabost tako spremenjenega načina dela je bila, da je izdelovanje lutk trajalo dlje, kot smo prvotno načrtovali. Da so lahko vsi otroci izdelali svojo mimično lutko, smo dejavnost izvajali dva dni.

Najprej smo otrokom pokazali sliko konja. Skupaj smo se pogovorili o pomembnih telesnih delih konja. To jim ni delalo težav. Ko smo jih vprašali, ali so že videli konja, so vsi navdušeno pripovedovali, kje so jih videli, nekateri so povedali, da jih imajo doma, nekateri pa jih gredo gledat k sosedom. Zanimivo je bilo to, da so takoj, ko smo jih vprašali, kakšne barve so konji, vedeli, da poznamo

bele, črne in rjave konje. Povedala smo jim, da so lahko konji tudi rjavo-beli ali pa črno-beli (da imajo lahko dve barvi).

Potem smo jim pokazali dve svoji izdelani mimični lutki (konja). Lutki sta jim bili všeč, zato so takoj vprašali, ali bodo tudi oni lahko naredili takšne. Otroci so bili navdušeni nad izdelovanjem lutk. Zanimivo je bilo, da so med izdelovanjem lutk večkrat vprašali, ali bodo lahko lutke odnesli domov. Ko smo jim rekli, da jih bodo lahko, so bili zelo veseli. Težave jim je povzročalo lepilo, saj so si ga nekateri preveč iztisnili, zato so se jim prsti lepili na blago. Ko smo jim pokazali, koliko lepila je dovolj, so hitro doumeli in to tudi upoštevali. Otroci so med seboj sodelovali in drug drugemu posodili stvari, če je kdo izmed njih potreboval kako stvar. S to dejavnostjo smo dokazali, da lutke vplivajo na socialni in spoznavni razvoj otroka.

Menili smo, da konju ne bodo izdelali zob, vendar je večina otrok rekla, da morajo konju narediti še zobe, da bo lahko jedel travo. Izkazalo se je, da so prav zobe izdelovali najraje.

Otroci so bili zelo ustvarjalni. Nastali so raznoliki konji, kar smo si tudi želeli.

LITERATURA:

- Gaff, J. (2003). Zakaj neki imajo konji podkve in druga vprašanja o konjih. Murska Sobota: Pomurska založba.

5. PRIPRAVA

TEMA: Lutkovna dejavnost.

ENOTA: Izdelovanje mini gledališča.

STAROST OTROK: od 3 do 6 let.

PODROČJE DEJAVNOSTI: umetnost (lutke).

PODROČJA/KORELACIJE: jezik, družba.

GLOBALNI CILJ:

- razvijanje estetskega zaznavanja in umetniške predstavljalnosti.

OPERATIVNI CILJI:

- otrok sodeluje pri izdelovanju mini gledališča;
- razvijanje socialnega in spoznavnega razvoja otrok;
- otrok ima možnost razvijati sposobnosti in načine za vzpostavljanje, vzdrževanje in uživanje v prijateljskih odnosih z enim ali več otroki (kar vključuje reševanje problemov, dogovarjanje, vljudnost v medsebojnem komuniciranju itn.).

METODE DELA: razlaga, poslušanje, vodenje, demonstracija, igra.

OBLIKE DELA: skupna, skupinska, individualna.

SREDSTVA IN PRIPOMOČKI: tempera barve, blago, narejene lutke, kartonska škatla, škarje, lepilo, čopiči, podlaga za mizo.

DIDAKTIČNA IZVEDBA

Motivacija:

Usedemo se v krog in se pogovorimo o gledališču.

Otrokom najprej razložimo pojme:

- **lutkovno gledališče** (vrsta gledališča, v katerem uprizarjajo lutkovne igre, predvsem za otroke in mlade);
- **scenografija** (opis tega, kaj je na odru. Primeri scenografije: zavese/kulise, narejena drevesa, hiše, avtomobili ... Sceno lahko naredimo iz katerega koli materiala. Lahko tudi sami likovno ustvarjamo in naredimo sceno, ki jo potem uporabimo pri lutkovni igri. Scenografija je tudi to, kar likovno poslikamo);
- **odrski prostor** (prostor, na katerem se vse dogaja. Če gremo gledat lutkovno predstavo, bodo na odrskem prostoru igrale lutke. Če gremo gledat gledališko predstavo, bodo na odrskem prostoru igrali igralci. Na odru imamo odrsko razsvetljavo, igralce, scenografijo ... torej vse, kar je potrebno, da lahko odigramo predstavo).

Nato jim postavimo različna vprašanja:

- Ali ste že bili kdaj v gledališču?
- Katero predstavo ste si ogledali?
- Kakšno je gledališče?
- Kdo vse igra v gledališču?

Glavni del:

Otroke povabimo k mizi. Povemo jim, da bomo skupaj izdelali mini gledališče, v katerem se bomo potem lahko z lutkami igrali. Otroci barvajo škatlo v skupini po štiri. Vsaki skupini povemo, kateri del škatle lahko pobarva. Ko končajo, je na vrsti naslednja skupina otrok. Začnemo barvati veliko kartonsko škatlo. Otroci jo lahko poljubno pobarvajo (kakor koli jo želijo). Ko je škatla pobarvana, ji na koncu dodamo še zaveso iz blaga.

Zaključek:

Ko se škatla posuši, dovolimo otrokom, da sami vodijo predstavo v mini gledališču. Igrajo se lutkami, ki so jih izdelali sami (mimične lutke konji).

Slika 24: Barvanje škatle s tempera barvami

Slika 25: Barvanje škatle s tempera barvami

Slika 26: Barvanje škatle s tempera barvami

Slika 27: Barvanje škatle s tempera barvami

Slika 28: Barvanje škatle s tempera barvami

Slika 29: Barvanje škatle s tempera barvami

Slika 30: Končni izdelek (mini gledališče)

Slika 31: Izdelane lutke in mini gledališče

Evalvacija:

Dejavnost je uspela. Ko smo prišli v igralnico in prinesli veliko škatlo, so bili otroci takoj zelo radovedni, saj jih je zanimalo, kaj imamo. Povedali smo jim, da je to presenečenje in da bodo vse hitro izvedeli. Ko so videli, da smo začeli na mizi pripravljati tempera barve, smo lahko opazili, da obožujejo likovno ustvarjanje, saj so bili zelo veseli in so se zelo veselili barvanja. Potem smo se skupaj usedli na preprogo. Najprej smo jim razložili nekatere pojme (lutkovno gledališče, scenografija in odrski prostor). Pri razumevanju razlage ni bilo težav, saj smo se potrudili, da smo jim te pojme razložili na čim bolj preprost način, poleg tega smo podali še veliko primerov. Nato smo jih vprašali, ali so že kdaj bili v gledališču. Veliko otrok je reklo, da še nikdar. Ko pa smo jim dali še podvprašanja, kot npr.: ali še niso nikdar šli gledat predstave, v kateri so nastopale lutke na odru, je veliko otrok povedalo, da so že bili in kaj vse so si nedolgo nazaj ogledali (večina je povedala, kaj so si ogledali v sklopu vrtca, le ena deklica je

rekla, da si gresta z mamico večkrat ogledat različne predstave). Nato smo jim povedali, da bodo tokrat skupaj izdelali mini gledališče. Izbrali smo štiri otroke. Povedali smo jim, da lahko škatlo poljubno pobarvajo, kakor koli si oni želijo. Pokazali smo jim, kateri del lahko pobarvajo, pa so se otroci menjavali po skupinah. Presenetili so, da se med seboj niso prepirali, saj so stran škatle, ki smo jim jo določili za barvanje, skupaj barvali, kar jim ni povzročalo težav. Drug drugemu so se prilagajali. Opaziti je bilo, da so uživali pri barvanju, saj se je videl nasmeh na njihovem obrazu. Večkrat smo videli, da so drug drugega s čopičem pobarvali po roki, a se, presenetljivo, zaradi tega niso prepirali. Vendar smo jih morali hitro umiriti, saj bi se v nasprotnem primeru barvanje drug drugega nadaljevalo. Zanimiv je bil fant, ki je barval dele, ki jih prejšnja skupina ni pobarvala.

Pri tej dejavnosti se je pokazalo, kako velik vpliv je ima lutkovna dejavnost na socialni razvoj otrok, saj so otroci med seboj sodelovali in drug drugemu tudi pomagali.

LITERATURA:

- Korošec, H. (2004). *Simbolna igra z lutko – način komunikacije v razredu*: magistrsko delo. Ljubljana: Helena Korošec.

10.7 Sklepni del

Lutka je univerzalni pripomoček. Vzgojitelju je lahko v veliko pomoč tako pri uresničevanju učnih ciljev kot tudi pri socializaciji otrok v skupino, pri reševanju konfliktov, pri izražanju čustev in pri razvijanju pozitivne samopodobe. Poleg tega pri otrocih deluje tudi kot učinkovito motivacijsko sredstvo (Majaron in Korošec, 2002). Vso to čudežno moč lutk smo raziskovali v diplomskem delu in pri lutkovnih dejavnostih v vrtcu, ki smo jih izvajali v sklopu diplomskega dela.

V diplomskem delu smo s pomočjo strokovne literature domačih in tujih avtorjev predstavili, na kakšne načine lahko uporabimo lutko v vrtcu. Predstavili smo simbolno in gledališko igro ter gledališče, na koncu pa še lutko kot ljubljenčka, najbolj pa smo se osredotočili na to, kakšno vlogo ima lutka pri razvoju otroka.

Vse cilje, ki smo si jih zastavili pri lutkovnih dejavnostih, smo dosegli.

Med pisanjem diplomskega dela in pri dejavnostih v vrtcu smo ugotovili, da ima lutka zelo velik vpliv na otrokov čustveni, socialni in spoznavni razvoj. Otroci so s pomočjo lutke lažje izrazili svoja čustva, kar je običajno velika težava. Zelo velik napredek je bilo opaziti pri sramežljivih otrocih, saj je bilo nekatere strah ali sram, ko so se pogovarjali z nami, a ob prisotnosti lutke sta sramežljivost in strah izginila, saj je bilo opaziti, da so se z lutko počutili varne. Z njo so se tudi lažje poistovetili. Opaziti je bilo tudi lutkin vpliv na socialni razvoj otrok, saj so otroci med seboj zelo sodelovali in drug drugemu pomagali, na da bi med njimi nastajali večji konflikti. Velik vpliv lutke je bilo opaziti tudi pri zadržanih otrocih: ti so pri igri z lutko postali bolj samozavestni, večkrat so se vključili v pogovore. Učili so se tudi nastopanja, ko so sami uprizorili lutkovno predstavo.

Med izvajanjem lutkovnih dejavnosti z otroki smo spoznali, kako veliko moč ima lutka pri motivaciji otrok. Otroci so bili neverjetno zagnani in motivirani, ni jih bilo treba spodbujati, saj je za to poskrbela lutka. Opazili smo tudi, da so bili

otroci še posebej veseli in ponosni, ko so izdelali lutko sami; njihove ročno izdelane lutke so postale njihovi novi prijatelji.

11 SKLEP

Lutka že dolgo ni več le sredstvo za pripravo dejavnosti in motivacijo pri pouku, vse bolj postaja magična moč v rokah vzgojitelja in otrok ter spodbuja socialni, kognitivni in čustveni razvoj otroka (Korošec in Majaron, 2002).

Lutka je za otroka nekaj posebnega. Zelo hitro lahko postane njegova sogovornica in prijateljica, z njo lažje vzpostavi stik kot pa z vzgojiteljico, včasih celo lažje kot s starši, ker ima strah pred odraslimi. Lutka olajša negotovost pri vzpostavljanju komunikacije. Z njo otrok izraža svoje misli, občutke, odnos do ljudi in okolja.

Lutka otroke popolnoma čustveno prevzame. Postane njihov zaupnik in zaveznik. Vse to pa povzroči, da je komunikacija med lutko in otrokom zelo dobra (Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006).

V diplomskem delu smo predstavili, kako velik vpliv ima lahko lutka na otrokov razvoj v predšolskem obdobju, predvsem z vidika mnenja, da so danes otroci premalo zagnani in da imajo premalo veselja do dejavnosti v vrtcu.

Skladno z vsem, kar smo ugotovili pri izvajanju lutkovnih dejavnosti v vrtcu, lahko sklenemo, da vključitev lutke neposredno v vzgojno delo doprinese veliko pozitivnega tako za vzgojitelja kot tudi za otroka. Lutka zelo pomaga pri vzpostavitvi boljšega odnosa med vzgojiteljem in otrokom, in to na zabaven način, saj pri otroku sproži veliko motiviranost za dejavnosti.

Z diplomskim delom smo pridobili veliko novega znanja in novih izkušenj. Vse to znanje pa nam bo zagotovo zelo koristilo pri našem nadaljnjem delu z otroki.

12 LITERATURA

- Bastašić, Z. (1990). *Lutka ima i srce i pamet*. Zagreb: Školska knjiga.
- Batistič Zorec, M. (2010). Participacija otrok v slovenskih vrtcih z vidika stališč in izkušenj vzgojiteljev. V: T. Devjak, M. Batistič Zorec, J. Vogrinc, D. Skubic, S. Berčnik. Pedagoški koncept Reggio Emilia in Kurikulum za vrtce: podobnosti v različnosti. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Bevc, Z. (2005). Ročna lutka v vrtcu in v šoli. *Revija Educa*, XIV(4).
- Borota, B., Geršak, V., Korošec, H. in Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta.
- Brezničar, S. (2014). *Psihološka pomoč z lutko*. V. Brezničar, S. Šušteršič, M. Vižintin, B. Oven, A. Petrovič. *Izdelava lutke, lutka in lutkovna igra kot terapevtski in didaktični pripomoček: priročnik za rabo lutke pri terapevtskem in pedagoškem delu z ranljivimi družbenimi skupinami kot učni pripomoček pri praktičnem usposabljanju*. Maribor: Kulturno umetniško društvo Moment.
- Fein, G. (1975). *A transformational analysis of pretending*. Developmental Psychology.
- Hunt, T. in Renfro, N. (1982). *Puppetry in Early Childhood Education*. Austin, Texas: Nancy Renfro Studios.
- Jackman, H. L. (2009). *Early Education Curriculum – A Child's Connection to the World*. Clifton Park: Wadsworth Cengage Learning.
- Korošec, H. (2007). *Gledališče – medij za učenje in poučevanje ter otrokov celostni razvoj*. *Sodobna pedagogika*, (3).

- Korošec, H. in Majaron, E. (2002). *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Ljubljana.
- Kurikulum za vrtce*. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za šolstvo.
- Marjanovič Umek, L. in Fekonja Peklaj, U. (2008). *Sodoben vrtec: možnosti za otrokov razvoj in zgodnje učenje*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2001). *Psihologija otroške igre. Od rojstva do vstopa v šolo*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- McCaslin, M. M. (1989). *Whole language: Theory, instruction, and future implementation*. Elementary School Journal.
- Peštaj, M. (2000). Zlatko *Bastašič in njegovo terapevtsko delo z lutkami*. Lutka, 56. Ljubljana: Lutkovno gledališče Ljubljana v sodelovanju z UNIMA Slovenija in Ustanovo lutkovnih ustvarjalcev Slovenije.
- Pokrivka, V. (1985). *Dijete i scenska lutka*. Zagreb: Školska knjiga.
- Renfro, N. in Hunt, T. (1982). *Pocketful of puppets: Mother Goose*. Austin, TX: Nancy Renfro Studios.
- Retuznik Bozovičar, A. in Krajnc, M. (2010). *V krogu življenja. Pedagogika in pedagoški pristopi v predšolskem obdobju*. Velenje: Modart.
- Robič, A. (2010). Otroci imajo radi lutke. *Vzgojiteljica*, XII(3), 19–20.

Skelin, M. (2005). *Lutka v vrtcu*. Educa.

Šinigoj, M. (2013). *Vloga lutke v vrtcu - vpliv na čustveni, socialni in spoznavni razvoj predšolskega otroka* (Diplomska naloga). Koper: Pedagoška fakulteta.

Zorec, D. (2010). *Preproste lutke*. Grosuplje: Knjigca.

Zupančič, M. (2000). *The development of object-play in the first two years of a child's life*. Ljubljana: i2, Lugano: Centro Studi Universitari Internazionali.